

మే- 1993

వెల: రూ. 4.00

పాఠకుల దృష్టిలో....

మార్చినెల ప్రవంతి మరొకసారిగా వుంది. అందులో ఈమని దయానందగారి ప్రకృతి వైపరీత్యం కవిత బ్రహ్మాండంగా వుంది. విషయాన్ని సుదీర్ఘంగా రసమయంగా పొడిగించుకుంటు పోవడం కవి ప్రతిభయేనని చెప్పవచ్చు. వచన కవిత అంటే అలా వుండాలన్నట్లు చహాకవి కందుర్తి నే జ్ఞాపకానికి తెచ్చింది.

చ. శ్రీకైలం

పాదరసగర్

గ మ ని క

మే నెం వ్రతకను జూ నెంలో పాఠకులకు అందిస్తున్నాము. ప్రవంతి ప్రచురణ వెనకబడినది. అందుకు ప్రెస్ లో కలిగిన ఇబ్బంది ముఖ్యకారణం. అందు వల్లనే పేజీలుగూడా తగ్గించవలసి వచ్చింది. రెండు మూడు నెంల్లో ప్రవంతి సరైన సమయానికి, పూర్తి పేజీలతో వెలువడగలదని ఆశిస్తున్నాము. పాఠకులు మన్నించ గలరని విశ్వసిస్తున్నాము.

సంపాదకులు

470

స వం

సాహిత్య మాసపత్రిక

మే 1993

సంపాదకులు

శ్రీ వేమూరి ఆంజనేయ శర్మ

శ్రీ ఈమని దయానంద

శ్రీ అన్నదానం శంకరశాస్త్రి

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర

ఫైరతాబాద్ - హైదరాబాద్ - 500 004

సంవత్సర చందా

40-00 రూ॥

విడివ్రతి

4-00 రూ॥

Recommended for use in all the Public Libraries and School Libraries by the Director of public Libraries. Andhra State Madras, Vide proceedings is No. 30/55 dated 6th January 1955.

ప్రతిపాదనలు

1. సంపాదకీయం
2. కన్యాశుల్కం-పూటమాళ్ళమ్మ — డా॥ సి. గోవిందరాజు
3. చంద్రరేఖ విలాపం-తొలి వికట ప్రబంధం — డా॥ వెలుగండ నాథానందరావు
4. కవిత్వానికి ఆంధ్రనాటకాలం — సోమసుందర్
5. తెలుగు నేల — ధూర్జటి వేంకట బాబాజీ
6. భారత వ్రశస్తి — డి. వి. మురళీమోహనా చార్
7. కవితలు — కీ॥ శే॥ శంకరగంగుడి రంగాచార్యులు
8. ఆంధ్రకవి అరణ్య పరివారం-ఆంధ్రప్రభాణం — డా॥ అయ్యల సోమయాజుల గోపాలరావు
9. శ్రీశ్రీ సాహిత్యంలో సమాజం — బి. వి. యస్. సత్యనారాయణ
10. రాయప్రోలు సాహితీ వ్యక్తిత్వం — మాదిరాజు రంగారావు
11. పుస్తక సమీక్ష
12. వార్తావాహిని

అమృతోత్సవం

1993-94 సంవత్సరంలో దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ అమృతోత్సవం జరగనున్నది. అందుకు ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయబడనున్నవి. ఈ విషయం ప్రపంచీ పాఠకులకు ఇది వరకే మనవి జేసివున్నాము. ముఖ్యంగా ఈ ఉత్సవాల సందర్భంలో వివిధ కార్యక్రమ నిర్వహణకు 75 లక్షల రూపాయలు నిధి వసూలు చేయవలెనని, 75 వేల మంది కొత్త విద్యార్థులకు హిందీ నేర్పించ వలెనని జరిగిన నిర్ణయం చాలా ముఖ్యమైనది. నిధిసేకరణ ప్రారంభమైనది. దాదాపు 18 లక్షల వరకు నిధిసేకరణ ఇంతవరకు జరిగిందని తెలియజేయడానికి సంతోషంగా వున్నది. ఈ ఉత్సవం ముగిసే సమయానికి నిధి పూర్తిగా వసూలు కాగలదని విశ్వసిస్తున్నాము. 75 వేల మంది హిందీ విద్యార్థుల విషయంలో అమృతహిందీ ఆనేపేరుతో ఒక కొత్త పరీక్ష ప్రారంభించబడింది. ఆ పరీక్షకు ఉపయోగించుటకు ఒక ప్రత్యేక పుస్తకం రూపొందించబడింది. ప్రచారకుల సహకారంతో ఈ కార్యక్రమాన్ని గూడా విజయవంతం చేయగలమని విశ్వాసంతో వున్నాము. కేంద్రంలోనూ, రాష్ట్రాల లోనూ ఉత్సవ సమితులు కొందరలోనే నిర్మాణం కాగలవు. నిధి వినియోగానికి ఈ క్రింది కార్యక్రమం నిర్ణయించబడింది.

1. మద్రాసులో ప్రారంభించబడిన జాతీయ పరిశోధనా గ్రంథాలయ విస్తరణకు 20 లక్షలు
2. మద్రాసు నగరంలోనూ, దక్షిణ రాష్ట్రాలలోనూ హిందీ ప్రచార విస్తరణకు 5 లక్షలు
3. దక్షిణ భాషా గ్రంథాలను హిందీలోకి అనువదించి ప్రచురించుటకు 3 లక్షలు
4. హిందీ ప్రచారం కొరకు జీవితాంతం సేవజేసిన హిందీ కార్యకర్తల సన్మానానికి 3 లక్షలు
5. మద్రాసులోనూ, రాష్ట్రాలలోనూ కార్యకర్తల నివాస భవన నిర్మాణానికి 10 లక్షలు
6. కేంద్రంలోనూ ప్రాంతాలలోనూ అమృతోత్సవ కార్యక్రమ నిర్వహణకు 4 లక్షలు

7. దక్షిణ దేశ హిందీ ప్రచార ఇతిహాస గ్రంథ ప్రచురణకు 10 లక్షలు

8. మద్రాసులోనూ, రాష్ట్రాలలోనూ అతిథి గృహనిర్మాణానికి 21 లక్షలు

జాతీయ పరిశోధనా గ్రంథాలయ వికాసం వీటిలో చాలా ముఖ్యమైనది. దక్షిణ విశ్వవిద్యాలయాలలో ముఖ్యంగా తులనాత్మక సాహిత్య పరిశోధన ఎక్కువగా జరుగుతున్నది. విశ్వవిద్యాలయాలలో గ్రంథాలయాలున్నా హిందీ గ్రంథాలు చాలా తక్కువ. అందువలన దక్షిణదేశ విద్యార్థులు పరిశోధనకు ఉత్తరదేశం వెళ్ళవలసి వస్తున్నది. అక్కడగూడా పరిశోధనకు అనువైన పుస్తకాలు ముఖ్యంగా తులనాత్మక సాహిత్య పరిశోధనకు సంబంధించి లభ్యంగావడం లేదు. భారతప్రభుత్వం గూడా ఈ విషయాన్ని ప్రహించింది. విద్యార్థులు భారతప్రభుత్వానికి విన్నవం వంపించారుగూడా. భారతప్రభుత్వం ఆ గ్రంథాలయ నిర్మాణ బాధ్యతను దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభకు అప్పగించింది. మద్రాసు సభ ఇవరణలో గ్రంథాలయ భవనం కోటి రూపాయల ఖర్చుతో నిర్మించబడింది. ఖర్చులో 60 శాతం భారతప్రభుత్వం సమకూర్చింది. 40 శాతం సభ భరించింది. కొన్ని ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలుగూడా కొంత ఆర్థిక సహాయం అందజేసినవి. గ్రంథాలయం ప్రారంభమయింది. పుస్తక సేకరణ వివిధానాలు జరగవలసి వున్నది. తులనాత్మక సాహిత్య పరిశోధన ముఖ్యలక్ష్యం గనుక అందుకు ఉపకరించు దక్షిణదేశ భాషా గ్రంథాలను గూడా సేకరించవలసి వున్నది. అమృతోత్సవ నిధినుండి కొంతభాగం అందుకు వెచ్చించబడగలదు. హిందీ భాషాభిమానులూ, పరిశోధనా ప్రియులూ, దక్షిణదేశ ప్రభుత్వాలూ ఈ కృషికి దోహదం చేయగలవని ఆశిస్తున్నాము.

సహస్రనామ

కన్యాశుల్కం - పూటకూళ్ళమ్మ

డా॥ సి. గోవిందరాజు

ప్రాచీనసాహిత్యంలో పూటకూళ్ళమ్మ పాత్ర కనిపిస్తుంది. కాని కవులంతా ఆమెను వ్యక్తిపరంగానే చూశారు. వారంతా ఆనామికలు. కవుల్లో కూడ ఈ పాత్రపట్ల భిన్నద్వంద్వతలు కనిపిస్తున్నాయి. క్రీడాభిరామంలో ఈ వృత్తి ప్రశంసించబడింది. రాయలకాలంలో అభిశంభబడింది. ప్రాచీన కవులెవరూ ఆమె వ్యక్తిగత జీవితాన్ని స్పృశించలేదు. పైపెచ్చు వారికి పుణ్యం లభించదని తీర్మానించారుకూడ. ఆ శ్రీలవల్ల ఆ వృత్తిపట్ల చలకన అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తపరిచారు. ఆముక్తమాల్యదలో “అక్కవాడనల చూచుచుక్కా” క్రీడాభిరామంలో పూటకూళ్ళంటికి పొయ్యేటప్పుడు “అక్కలవాడకు పొడమన్న” అనే ప్రస్తావనను బట్టి వీరిని పేర్లతోగాక “వంటలక్కలు” అని విలిచేవారని తెలుస్తుంది

పూటకూళ్ళపెట్టి జీవించే ఆదారం మనకు బాకతీయుని కాలంనుంచి కనిపిస్తుంది. భద్రపాలుని సీతీసార ముక్తావళి నూటనలభై వద్యంలో

‘వట్టము లంబముంకువయు, వైద్యము, వేళ్యయు, బూటకూలియున్ చేపట్టన నమ్ము’ అని వున్నది. మన ప్రాచీనులు అన్నం అమ్మడం సేచ మన్నాదు. నగరాలు వెలసినచోట పూటకూళ్ళు ఉప్పుక ఎర్పడతాయి. అంధ్రప్రాంతంలో ఓరుగల్లు మహానగరంగా రూపొందడంబట్టి పూటకూళ్ళు కూడ అందువెలకొని వుంటాయి. ఈ అంశాన్ని వల్లభరాయడు క్రీడాభిరామంలో

నంది విగ్రహయానాశి సంఘటనం
బందకి జారులకు రాయబారి యగుచు
పట్టణంబున నిత్యంబు వగలు రేలు
పూటకూటింట వర్తిండు పుష్పకరుడు

(157)

అనివరించాడు.

ఒక్కరూక యిస్తే పూటకూటింటిలో దొరికే
పదార్థాలు—

“కప్పుర లోగివంటకము కమ్మని గోధుమ
పిండి వంటయున్

ఎస్.వి.యూ.పి.డి. సెంటర్, కర్నూల్-518001.

మే'93 : స్రవంతి ; 5

గతానంద పంచరాయణుని గాత్రగ నాదిన
యారె యీ పెర
ర్వస్వను గొమ్మనల్లాడి వండ్లను నాచును
వైచి నంజులన్
చెప్పెనోడ గ్రామెడ - అమ్మన బెట్టిరి
యింక బాకన్ (166)

పూటకూళ్ళలో 'అపర పాపరాజు' దాకేవని
క్రీడాధిరామ గ్రహించి బట్టి కేటస్తుంది.

విజయనగరంలో పూటకూళ్ళు సమృద్ధిగా
వుండేవి. పూటకూళ్ళు చచ్చు సందర్భానారం
కల్లిబోజుల పెట్టి పానీయ వంటకంపై పూటకూ
బాదో కలపి, బాచునెచ్చి తెప్పి పుష్కరాలనీరు
ఎక్కువగా గోసేవారు. 'పూటకూళ్ళు చచ్చాము
నకు జొరవ' అనడం బట్టి వీరంతా శ్రీ లని,
పితంతులని, బ్రాహ్మణుని తెలుస్తుంది.

కన్యాశుల్కంలో ఈ పాత్ర వృత్తివరంగా
కాక సజీవమూర్తిగా చిత్రించబడింది. కన్యాశుల్కం
మరికూర్పు జయంతి కట్టికేషన్స్ విజయవాడ-2
ప్రచురణ-34వ పుటలో నాటంలో 'పాత్రములు'
జాబితా ఇవ్వారు. ఆలో పూటకూళ్ళమ్మ
పాత్రను పేర్కొనలేదు. చిన్న చిన్న పాత్రలు
వన్నెండింటిని పేర్కొని యితర పాత్రములు ఆవి
వదిలేశారు. వాటితో పూటకూళ్ళమ్మ ఒకటి.

"కన్యాశుల్కం తొలి పది కూర్పుల తులన
నాకక పరిశీలన" అన్న అనన్తిరాజ గ్రంథంలో
సరాం వీరయ్యగారు ఈ పాత్రను ప్రస్తావించలేదు.

శ్రీశ్రీ ప్రచురించిన కరకాక రచనల్లో శ్రీ
వ్యక్తులు అనే వ్యాసంలో ఈ పాత్ర ప్రస్తావించ
బడిందో లేదో పరిశీలించవలసి వుంది.

౦.

ప్రథమాంగం గిరిశం స్వగళలో పూట
కూళ్ళమ్మ ప్రస్తావన ప్రారంభం అవుతుంది.

గిరిశం నందలతో పాటును కొని పెడతానని నెం
రోజుం కింద యిరవైరూపాయలు పట్టుకెళ్ళి
చాగ్గొంట్ల పంపి బిర్లుపెడతాడు. ఆచార ఉదయం
పూటకూళ్ళమ్మకి అంటికి యుద్ధమైపోతుంది.
గిరిశానికి తెలుసు బిల్లు కట్టలు కొనిదామాట్టుం
కాపం నస్తుంది. గానీ పూర్తిరీతిలో చెప్పేట్లు
పెట్టెన్నో వుండేవేగానీ లోకంలో నెగ్గలేం అని
పూరుకొంటాడు. కాని గిరిశం భాషలో చెప్పాంటే
యెవరో దివ్యలేటి వెళ్ళవ చెప్పివుండటం చేత
అమె చాన్సింగిద్దుమట అదోకి కట్టిట్టుంది.
ఉదయం వర ఆలోచిస్తే యిటుపైని ఎంపిపెట్టిట్టు
కానరాదు అని గిరిశానికి అర్థమైపోయింది.

రెండవ రంగం (స్కం)లో Parting visit
Scene లో గిరిశం రూకు సెయిట్ ఉద్యోగం
అందించడం చేసాడో మైదరావాడ రమ్మని అడుగు
తాడు.

మధురవాణి తుడిప్పూ 'నేనెందుకూ
పూటకూళ్ళమ్మకి రిమిండ్స్ చెప్పండి' అంటుంది.

గిరిశం నిర్ద్వంద్వంగా 'పూటకూళ్ళమ్మ
యేమయినా పెంట పెడుతుందా యేమిటి?' అని
అడుగుతాడు.

'మీకే తెలియాలి' అంటుంది మధురవాణి.

పూటకూళ్ళమ్మ రెండు వాడిలు చెప్పలేదని
మాటల్లో గ్రహించిన గిరిశం 'ఇలాంటి దుర్మార్గపు
కూతలు ఆయిల్లాలి సెదవిన పడిలే బాం వేదిస్తుంది.
ఆ పాపమంతా నీళ్ళు చుట్టుకుంటుంది. అమె
యెంక పల్లివర యెంక యోగ్యురాలు' అంటాడు
పెగా

'పరువయిన ఆడది నీ యింటి తెండుకు
వస్తుంది' అంటాడు గిరిశం

‘వెదవ నానకి పాద పుష్పం అన్నమాట
 కూనాటికి పుష్పం’ అంటుంది మధురవాణి
 గిరిశం ‘నాని... ..’ అంటే మొన్నతేదీ
 బాయిని ఆమెని వెదవనదానని పట్టింది అంటాడు.

అవకాశి శ్రీ పంథ గొప్పదయినా నగుతు
 తారేయంగా లొంగిపోయాక పు: కునికి ఆమె పీద
 చుక్కని భావం ఏర్పడుతుంది. అంటామెలో
 పొర బాటూ అట్టమాదే ఎప్పుడంటే కూడా
 గిరిశం ‘నానికి’ ఎన్నటోయి ఆమె. అని పదలండు
 కొంటున్నారు.

‘మెరుగగా వెదవలా అవుతుంది’ అని
 మధురవాణి మొన్నతేదీ.

‘టే.కో.రస్.బి. రి.జి.ఎ.బి.బి’ మని
 గిరిశం నాన్నా. అని వెదవ బాని నిజమేమి
 అంటే పూజకాళ్ళవ్వు ముచ్చటగా అవ్వడం
 వేసే రోజుల్లో ఒక తునిబ్బి ముగలాన అట్ట ఎక్క
 యింటాడు. వస్తే పట్టబోతుంటే పట్టనట్టర
 ట్టణంలోనే అమనలాడు వెళ్ళి పట్టం ముడనే
 గతుక్కుమన్నాడు అప్పుడు వెళ్ళి ఆయనట్టా
 తానట్టా మీ వాడని అయింది. తొందరు పుస్తె
 కట్టాడన్నారు, తొందరు కట్టలేన్నారు. పిల్ల
 రండ్రి వెళ్ళిపోతున్న వారసుం మీదదాదా తెచ్చాడు.
 పూరొహతుడు వాళ్ళ దగ్గర అలంకారం వున్న కొని
 పుస్తెకట్టలేదని సాక్షుడిచ్చార కాంటో తేసు
 పోయింది. ‘మరి నాన్నెవడా’ వెళ్ళాదారాకాదు
 అని చెబుతాడు.

అయితే మరొకటి అవ్వలేదే అని మధుర
 వాణి ‘మూర మాడుతుంది.

గిరిశం తనానిని అనుభవించే అర్హుని
 చెప్పి వుండవచ్చు. ఆమె గర్భంలో నున్నప్పుడు

కా-ని చూపునానా నడుం నానకి పోవోవచ్చు.
 నానకి నడుం నానకి పోవోవచ్చు. ఆమె తర
 అంతా అంతే తరేదే నానకి పోవోవచ్చు.

అన్నావచ్చు అని అందరినీ అన్నదం,
 తర్రున చచ్చేయక అట్టియ్యడం వట్టిపోటికి
 అప్పుకొని వాడును మీద దాని అనే అట్టి కలుపు
 తోవడం అలాగే అప్పుదారణ అలంకారం. ‘దాన్ని
 ఎవరూ వెళ్ళాదారు కాదు అంటున్నాడు గిరిశం.
 అంటే ఆమెలాంటి అదనా సంస్కారం
 తప్పలేదు. ఈ తనాని సహృదయిని అడవేస్తుంది.

నానాన్నా చూస్తున్న పేక్షను అంతవరకు
 పూజకాళ్ళవ్వు అందించి వరసంగా విసిరుంటారు
 తాని తప్పుడుగా చూసివుంటారు. అలా ఏ ఆమె
 పట్టం వేసే రోజుల్లో కూడా వట్టి రక్తాన్ని
 Slow movement camera లో నటించగా
 వర్ణించారు. తేజ అని అట్టర మధురవాణి
 పుంకం ఈ నన్ను తనలా ఎలా చిత్రిక
 వట్టిపో చూడండి.

పిల్లలొచ్చి ‘అవు’ అని పు. విసిరుంది.

గిరిశం వెళ్ళిపో. ‘నానా పులియొద్దు ఆ
 పులికొనినీ వెళ్ళి. నాను’ ముప్పి కరుస్తుంది’
 అని గాణివాడలాడు

‘నాను’ రేపేపుం అంటుంది మధురవాణి.

‘కరుగన వెళ్ళి నడియ వెసెయే’ అంటాడు
 తేజ ‘నానా పు’ తూ

‘అడుగో నాను, తననునానాంది’
 అంటాడు మధురవాణి

‘నానా పులియొద్దు’ అంటాడు ‘గిరిశం.

“అ వయ్యారం చూస్తే మీ పతివ్రతలా కనిపిస్తుంది.” అనే మధురవాణి హాస్య వ్యంగ్య వ్యాఖ్య ఈ దృశ్యానికి కొనమెరుపు.

గిరిశం మంచం కిందికి దూరుతాడు. కొంత సంభాషణ జరిగాక రామవ్వతల్లి తప్పించుకొని తాను గోడవైపు చేరతాడు.

గిరిశం వునికిని చెప్పేస్తాడు రామవ్వలకు.

“అ వెదవ కూడా వున్నామా మంచంకింద, కుక్కా పైకిరా” అంటుంది పూటకూళ్ళమ్మ.

“వెరపా మంచంకిందికి రా వెలివదం గొడతాను” అంటాడు.

“అప్పనిట్రా వెదవానీకు; నీకు భయపడతా ననుకున్నావా యేమిటి? నీ సాని మంద యిలా అడ్డుకుంటుందో చూస్తాను” అంటూ ఒక వేపు మంచం కిందికి దూకుతుంది. మరియొక వేపు నుంచి గిరిశం పైకి వచ్చి రామవ్వలకు నెత్తి చరచి, లఘువేసి పెరటివైపు వదిలిపోతాడు.

గిరిశం తెగిన గాలివటలా గాలికి కొట్టుక వచ్చి విజయనగరం చేరాడు. పూటకూళ్ళమ్మ అనే దెబ్బత ఆదృష్టవశాత్తు తగులుకొన్నాడు. చిత్తంతువు వయసులో వుంది. సాగసరి అయివుండవచ్చు. రిసికడైన గిరిశం తన లెక్కల్తో ఆ అమాయ కురాలి బుట్టిలోపేసికొని వుంటాడు. ఈ విషయం నాటకంలో ఎక్కడాలేదు. నాటకం చూసిన ప్రేక్షకు డికి నాటకం కిచ్చుం వ్వారా ఈ విషయం ఆర్థ మవుతుంది. మగదక్షతలేని పూట కూళ్ళమ్మ బెంగాలీ బాబులా వుండే గిరిశాన్ని అభిమానించి చేరదీసింది. కూడు బెడ్డింది. అక్షయం యిచ్చింది.

ఎన్నోసార్లు డబ్బులాగేసినా అభిమానంతో నవ్వింది. మధురవాణి కంటే ముందు గిరిశం పూటకూళ్ళమ్మనే చేరదీశాడు. ‘మధురవాణి వేళ్ళ ప్రభావం డబ్బులేనిదే దగ్గరికి చేరనివ్వదు; పూట కూళ్ళమ్మకు స్వతంత్రంగా జీవించగల స్తోమత వుండేది. డబ్బుకోసం గిరిశాన్ని కోరలేదు. మగదక్షత కోసం కోరుకొంది. మధురవాణితో గిరిశానికి సంబంధం వుందని తెలిసిపోయాక ఆ ప్రేమంతా ఆపిరి అయ్యింది. వెర్రికైంది. చీపురుకుట్టతో బుద్ధి చెప్పాలని ప్రయత్నించింది. దెబ్బతగంక పోయినా ఆమె సత్యా విమితో గిరిశం గ్రహించే వుంటాడు. ఈ విషయం చతుర్థాంకంలో స్పష్టమవుతుంది.

పూటకూళ్ళమ్మ యిచ్చిన యిరవై రూపాయలు ఏమైనవి? గిరిశం డాన్సింగ్ గర్ల్ క్రింద ఉర్పు పెట్టినట్టు సర్దుకొనితాడు. ఈ డాన్సింగ్ గర్ల్ ఎవరు. మధురవాణి? వాడు నీకు యిచ్చిన యిరవై రూపాయలు ‘యచ్చేయి’ అంటుంది. పూటకూళ్ళమ్మ. ‘ఎనడకిచ్చావో వాడినే అడగవచ్చు’ అంటుంది మధురవాణి.

మధురవాణి కంటిచూపుతో మంచం కింద వుండే గిరిశాన్ని చూపడం దేనికి? గిరిశం దగ్గరబ్రాహ్మణ, బచ్చా-అంజన్యానికి మధురవాణి కత్తి కూడ దిగజూరలేదు. వాడికి సరైన గుణవతం చెప్పగల ‘బాషా వరిజ్ఞానం’ అమెకులేదు. తగిన శాస్త్రీజ్ఞానం గిరిశాన్ని చూపుతూ సైగ చేస్తుంది, తెలివిగల గిరిశం తప్పించుకొని రామవ్వలనుట్ని దెబ్బలకు బలిచేస్తాడు.

మనస్సు విరిగినప్పటి నుంచి పూటకూళ్ళమ్మ బావ చూరినట్టుంది. గిరిశాన్ని ‘వాడు’ ‘వెదవ’ అంటుంది. అంతేకాక కుక్కాపైకిరా; అంటుంది,

తాని కుక్క పోవునది గల జంతువుగా ప్రసిద్ధి, కుక్కతో ఎండుకు పోల్చడం? గిరిశం యొక్క సీతామ్మని ప్రదర్శించటానికే. మధురవాణి చతుర్థాంకంలో కూడ గిరిశంగారు అని సంభాషించడం చూడొచ్చు.

మంచం కింద దాక్కున్న గిరిశం వరిస్థితి యరకాటంతో వడిఅపి. జయిదికి వస్తే చీపురు దెబ్బలు తప్పవు రాకుండా ఎంతసేపు వుండగలడు. మెట్టు దగ్గర బండి నిలబెట్టి 'శురువుగారి' రాకకోసం ప్రయోగ్యుడు వెంకటేశం ఎదురు చూస్తుంటాడు. బండి వాడికి తగిన సమాధానం చెప్పలేక బహుళ వెంకటేశం అవస్థలు వదుతూ వుండివుండవచ్చు.

పూటకూళ్ళమ్మ కోపంలో వుంది. దుర్బలమైన మానసిక పరిస్థితిలో వున్నవారికి పిచక్షణ లోపిస్తుంది. దాన్ని ఎన్నెక్కాన్ జేసుకోవడాదు గిరిశం, అందుకే "వెల్లెప్పా: మంచం కిందికిరా: వెలిరి వదలగొడతాను" అంటాడు గిరిశం, కవచంలా అడ్డుకున్న రామవృంతులు పైకి లేచివచ్చాడు.

సున్నితమైన బోలు అమెకు దెబ్బతగిలింది. అవ్వనిట్రా వెధవా నీకు: నీకు భయపడతా ననుకున్నావా యేమిటి? నీసాని ముండ ఎలా అడ్డు కుంటుందో చూస్తాను అంటూ ఒకపెళ్ళి ఉంచి మంచం కిందికి మారుతుంది. ౯-శం పుష్యాయం పొందింది. మరో వైపునంచి పైకి వచ్చి రామవృంతుల్ని పెద్దేనిని నెత్తితరచి పెరటి వైపునుండి వరుగెత్తి పోతాడు.

మధురవాణి-పూటకూళ్ళమ్మ

వల్లెబాటులో చీపురుకట్టనిదాకీ పూటకూళ్ళమ్మ మధురవాణి పడకగదిలోకి ప్రవేశిస్తుంది.

"మీరన్న మనిషి యిక్కడ తేరందే చెప్పి పెట్టకు గదా" అని మధురవాణి అమెను నిలువ రింపానని క్రయత్నిస్తుంది.

"నీయింట్లో జొరవద్దా రని పిదిలో వాళ్ళు చెబితే నీమాట నమ్ముతానా ఏమిటి? ఆవెధవ వుందే నాకేం కావాలి. ఉండటందే నాకేం కావాలి? వాడు నీకిచ్చిన యరవై రూపాయలు యిచ్చేయ్ అంటుంది.

"ఎవడికిచ్చావో వాణ్ణి అడిగవమ్మ!" అంటుంది మధురవాణి.

"వెధవ కనబడితే నీగపాయ దీసి చీపురు కట్టతో మొత్తుడును, యిక్కడ దాదావేమిటి?" అని అడుగుతుంది.

తనకు దావపర్చిన ఖర్మలేదని మధురవాణి కంటిలో మంచం కింద చూపుతుంది.

"మంచంకింద దాగాడేమో!" అని పూట కూళ్ళమ్మ మంచంకిందకు వంగి "నీ వరుపు బుగ్గయినట్లే వుంది లేచిరా" అంటూ చీపురుకట్ట తిరగేసి రామవృంతులును కొడుతుంది.

"అయినైందుకు కొట్టావు: నాయించి కొల్చి యేమిటి రవ్వ" అంటుంది మధురవాణి.

"అయితే మంచం కిందెందుకు దూరాడూ? అంటుంది" పూటకూళ్ళమ్మ.

"నీకెందుకామోష అదో సరసం" అంటుంది మధురవాణి.

"ఇదో చీపురుకట్ట సరసం" అంటుంది పూటకూళ్ళమ్మ.

10 ; సవంతి : భూ'.

గిరిశం శంభు పూటకూళ్ళమ్మ ఆర్థిక సంపాదనమీద రానిష్టంబులుకు గౌరవం ఎక్కువ. దండుముంగ, రండుముంగ, ముండా అని తిడ రాడు. దీన్ని బట్టి రానున్నందుకను ఆమె పట్ట తేలవైత అభిప్రాయం వున్నట్లు తెలుస్తుంది. ఆమె ఘోలోలి చిన్న కట్ట లాక్కానే చదువు చదువుకు దైర్ఘ్యం వాల్లేదు దాని దెబ్బ సేతం తెలుసు అంటారు. మదురవాణ్ణితో గిరిశాన్ని రాని నేరుగా ఎదిరించ లేదు. అందుకే పూటకూళ్ళమ్మ అస్సాన్ని ప్రయోగించడంబాదు.

కవిదృష్టిలో పూటకూళ్ళమ్మ

పూటకూళ్ళమ్మ పాత్ర లేకపోయివుంటే గిరిశం విజయనగరం అంత త్వరగా వదలిపోయే వాడుకాదు. స్థూలదృష్టిలో చూస్తే గురజాడవారు హాస్యరసపోషణ కోసం ఈ పాత్రను సృష్టించినట్టు కనిపిస్తుంది. గిరిశంలాంటి 'సంగీతరత్నం' యిలాంటి అదృశ్యతే సరైన సుఖ దానం చెప్పగలుగుతారు. సోదరుడు జేయిదుడుకు వుంటేగాని అది సాధ్యంకాదు. పూటకూళ్ళమ్మ యింటికి రకరకం మనాళ్ళు వస్తుంటారు

ఎలాంటి వారిలో ఎలా ప్రవర్తించాలో జీవితం అమెకు నేర్పించుకుంది. ఒకసారి మోసపోయినా వెంటనే గుణపాటుతుంది.

పూటకూళ్ళమ్మ పేట పట్టణంలేదు. బలాంటి పాత్ర పేటకూళ్ళమ్మ పేట పేటలో జీలువదు. వారి వృత్తిని బట్టి నిజమైదు. పూటకూళ్ళమ్మ అ భర్తరా భావమున్న కలాంటి స్త్రీలను గిరిశం లాంటి దగుల్పాణిలు సుఖాయనంగా మోసం చేస్తాడు. సమస్తం దాని కొట్టకొని పోతున్నవాడికి చిన్నవల్ల అదారం దొరికితా చాలు వాన్నే అసరా చేసుకొంటారు సరిగ్గా పూటకూళ్ళమ్మ వస్థితి యిది. గిరిశాన్ని చిట్టా మోసపోయింది. నిజం తెలిసి ఆగ్రహం అయింది. ఆమె అనాగరిక ప్రవర్తన తెలుసుకునే దైర్ఘ్యం హృదయాలను కంపింపిస్తుంది.

అగ్రగణ్యత కలిగివున్నాడని చెందిన పూటకూళ్ళమ్మ పాత్ర మాస్కుల విజయంతోనే విషాదం వుంది. మాస్కుతో పాటు గంభీర విషాదాన్ని అంతర్ముఖంగా చూపగలిగినట్లే ఈ పాత్రను వదిలించడం చాలామంది చేకూర్చగలదు.

చంద్రేఖా విలాపం- తొలి వికట ప్రబంధం

డా॥ వెలుదండ నిత్యానందరావు

పేరడికి ఒక సిద్ధిష్టమైన ఆకృతి, విశ్వ రూపం కూచిమంచి జగ్గకవి (1700-1760) రచించిన 'చంద్రేఖా విలాపము'లో కనిపిస్తుంది. ఈ రచనకు కవి స్వార్థమే హేతువు కావచ్చు. చింతలపాటి సిల్పాధిరాజు అనే జమీందారు తేసిన వంచన వల్ల జగ్గకవి అంగహోదగ్రుడై చంద్రేఖా విలాపం వెలువరించాడని చెప్పారు. మొట్టమొదటి పద్యం మొదలుకొని చిట్టి చివరి పద్యం వరకు ప్రబంధ పోరణికి చేసిన హాస్యానుకరణమే ఈ కావ్యం.

ఎంతో ఆకలితో రచించిన కవికి 'నిరసన' యే సంస్కారమైతే, ఫీకొట్టడమే ప్రశంసలైతే మనస్సు కుతకుత ఉడకక తప్పదు. వికటించిన ప్రతిభకు లక్ష్యం వెలువడక తప్పదు. ఆ మహా వేళంలో కొన్ని బూతులు, మరకొన్ని అసభ్యాల బొర్లడం సహజం- అది మానవ బలమేనంత.

ఒక విద్యాంసుని ప్రతిభ వికటిస్తే, హృదయం ఆక్రోశిస్తే ఎలాంటి కావ్యం అవతరించ గలదో తెలుసుకోవడానికి తెలుగులోన్ను ప్రబల సాక్ష్యం ఈ కావ్యం. గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ గారన్నట్లు 'హాస్యరసాన్ని గౌరవించి ఆరసాన్ని ప్రధానంగా స్వీకరించి; సంప్రదాయ సముద్ధిత

మయిన శృంగార రసాన్ని ఆధాసంచేసి జంకూ గొంకూ లేకుండా ఒక కావ్యాన్నే వ్రాసి పడేసిన హాస్యరస వీరభూ కూచిమంచి జగ్గకవి ఒక్కడే ఉన్నాడు.'

చంద్రేఖా విలాపంలో కవినమయాల్లో వికటత్వం, ఉపమానాల్లో మార్పు; నాయకల షణ్ణాల్లో విపరీతరీతి, వర్ణనల్లో వ్యర్థిత్వం, భావంలో కలతిరుగుడు, గమనంలో - లిండులు, అనూచాన భోరణి అంటే మంచి. ప్రబంధ బంధాం తెంచి వేత, అవహాస్య రసపోషణ అడుగుడుగునా గోచరిస్తాయి. కావ్యాది మొదలు కావ్యాంతం వరకు, సాయకాభ్యుదయం మొదలుకొని నాయికా సందర్శనం, విరహవేదన కళ్యాణాంతంవరకు శుభ్రమైన అనవ్యక్తమే. హాస్య రసలక్ష్మి కెత్తిన విజయకేతనం చంద్రేఖా విలాపం.

అవతారిక:-

ఇష్టదేవతాస్తుతి, కృతిపతి వైభవ వర్ణన, కావ్యస్వీకరణ కావ్యకర్తను సంభావించడం, ప్రతిభను కీర్తించడం, గ్రంథరచనకు తాంబూల మివ్వడం, వ్యవ్వంశాలూ జాత్యాది కావ్యావతారికాం

మహిళా విశ్వవిద్యాలయం, కోఠి, హైదరాబాదు-500 195

కాంక్షించిన జగత్తు విశ్రాంతిలో విడిచిం-
చాడు.

కృత్యాదిపద్యం సాధారణంగా కృతిభర్తకు
కుటంబంగాక అని సాగుతుంది. మంగళాదీని
'అనేది భారతీయ సంప్రదాయం. కావ్యరచనకు
ప్రేరేపకమైన గ్రంథ గ్రహీత వల్లగా ఉంచేనే
రచన పూర్తవుతుంది. కావ్యాది పద్యంలో పాఠ
పాటన కూడ చలానవాడికి శత్రువైనవాడు,
ఫలాన వాడిని చంపినవాడు (కంసారి, కంసాంత
కుడు); లాంటి ప్రయోగాలు రాగాడదు. వ్యుత్ప
త్త్యర్థం ఓక్కా కోవలాపాలు వ్యక్తం చేయ
కూడదు. వీలయినంత ప్రసన్నమధురంగా
కావ్యాది పద్య రచన సాగాలి.

శ్రీకంచుండు, భుజంగభూషణుడు. కన్నీ

భూత వంతాస్త్రింద
కాస్తోబోష బలవ్రతావపుర రక్షదక్ష

సంశ్రిక్షణుం

దాకాశోజ్జ్వల కేశపాకుడు, త్రిశూలాంకుండు

రుద్రుండుతా

ఏకం జీంతలపాదీ నీల నృపతీన్ పీఠీంచు

నేత్రత్రయన్ (1-1)

ఇది ఈ విలాసకృతికి శ్రీకారం చుట్టుతూ రాయ
బడిన పద్యం. ఇటువంటి పద్యం పూర్వకావ్యాండు
కాగదాపెట్టి వెతికినా కానరాదు. పూర్వ కావ్యాల
ఆవతారికలన్నీ కృతిక ర్తృ కృతిభర్తలమధ్య విల
నీల్లిన సత్సంబంధం కారణంగా రచించబడ్డాయి.
ఇదిమాత్రం జగ్గకవి. నీలాద్రిరాజుల నడుమ పొడ
సూపిన ద్వేషసూయలు, వైరుధ్యాలు మూలంగా
వెలువడింది. రుద్రుడు తన అగ్నినేత్రంతో కృతి
భర్తను నిర్మూలించుకాక అని చెప్పడం వికటత్వం.

'శ్రీమజ్జగన్నాథ దేవ కరుణాకటాక్ష విశ
వానుక్షణ సంబద్ధ సరసకవితా విచిత్రుడైనవాడూ,
వరమ విష్ణుభక్తుడూ అయిన జగ్గకవి మొదటి
పద్యంలో శివస్తుతి గావించడం అనలు సీసలయిన
వికటత్వం.

నలుమూలలకు, పాకిన నీలాద్రిరాజు అవ
కీర్తి నలుపులను, అనునిత్యం వెల్లువలయిసాగిన
ఆతని పిసినారిలనాన్ని నలుగురిలో నవ్వుల
పాంయిర ఆతని వందతనపు చిందులను, నీగ్గు
విడిచి కొనసాగిన ఆతని జాతవిహారాలను, చంద్ర
రేఖా త్రికరణ సుఖస్వరూతో అబ్బిన సుఖరోగ
పరంపరా విలసనాన్ని కృతిభర్త వైతవాన్ని
ప్రళంసించవలసిన సమయంలో పేర్కొనడం
కావ్యస్వీకరణ వధం కవిత ఉన్న ఏహ్యభావానికి
దర్శణం.

'దుర్గుణాద్యమంతును, సర్వావలక్షణుండును,
బాలరందా సమాకర్షణ కుచూహయం.....'
అని వచనంతో నీలాద్రిరాజును ప్రస్తావించడం
మొదలైనదలా ప్రబంధ వద్దతికి విపర్యయమే.

సాధారణంగా పద్యంతాలు కృతిభర్తపై ప్రళం
సం పూరిణజ్ఞు కురిపిస్తాయి. కాని ఈ పద్యంతాలు
కవి క్రొదాగ్ని కీలకకు ప్రతిరూపాలయి నీలాది
నెత్తిపై నిప్పులు కక్కుతున్నాయి.

క్రూరునకు, సాధుబాధా
చారునకున్, యోనిపాన సరశీయనకున్
జారునకు వివ్రతతి ధన
చోరునకున్, బుద్ధిహీన కుభరహితుఃకున్

1-37

అతిమూఢ శీలునకును, సం
తత మృగయాజేలునకును, దాసవనితా
వితకరతిలోయనకు, మన
పతితకు జనపాలునకును బలయాకునకున్

1-39

వ్యష్టంతాలో పరిచయమున్న వారందరి
ఈ పద్యాల్లోని వికృతత్వం సుబోధకమే.

'అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా ఇ యొక్కం
బూనిన...అని సాధారణంగా ఉపయోగించబోయే
అనభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్చుం
బూనిన—అని జగ్గకవి పేర్కొనడం కూడా
వైపరీత్యమే.

మూలముగా సంస్కృతాంధ్ర కావ్యాలు
సూతుడు శాకాదిమునులకు వైమిషారణ్యంలో
చెప్పినట్లు రచించడం విచిత్రమయింది. కాని ఈ కావ్యం
శ్రీ శివ బ్రాహ్మణ వర్ణాంగ గణ్యంకన పీఠభద్ర
తట్టారకేంద్రుని శ్రీమద్వైభావసంకోతుల సంబంధం,
నంది నరసింహార్య వర్ణుండిట్లని చెప్పబడగల
అని పరస్పర విరుద్ధ శాఖయైన వైష్ణవసంబంధిని
తెన 'కంది'ని ఉపయోగించడం విచిత్రమే. వేశ్యం
ముచ్చట్లు చెప్పుకోవడానికి పరమలెవ, పరమ
వైష్ణవులకయిన 'ఒరిక' కుమారులయింది. తప్పదైవ
విషయాలకు కుదరదని ఆదిత్యేంద్రులదం జగ్గకవి
ఉద్దేశ్యం. అప్పుసాధ్యంక పద్యాలు సైకం ప్రబంధ
మార్గానికి విరోధానుసరణమే.

ఇతివృత్త కల్పనం:

సాధారణంగా తెలుగు కావ్యాలు ఛాందసులు
పాఠానికి సంబంధమైతే, కళ్యాణాంధ్రమైతే లేదా
పరిశీలనకు వచ్చునైతే వనంకరకనం చేయవలసినవి
అని స్థూలంగా చెప్పవచ్చు.

ఈ 'హాస్యప్రబంధం' లో ధీరేంద్రాద్రి
నాయకుడు. అమిత పరాక్రమశాలురైన
మహానాయకులు, మౌనానాయకులు లేరు. ఒక మామలు
జమీందారుని కుమారునిగా అతని వేశ్యనుమాన
మరుజుకొనడం—పెళ్ళాడడం ఇతివృత్తం అంటే.

దీనితో కథాకల్పన, సంఘటనల కూర్పు, ప్రతిపే
ప్రబంధ మధ్యాగమ ఆతిక్రమించేవే. సమాజంలో
జీవించిన వ్యక్తులచే ప్రాత్రతా గ్రహించి, కావ్య
రచన చేసిన సాహసీ జగ్గకవి.

బోయగొల్లావువల్లిలో 'మూలపెద్ద' ఉష్మించిన
చెరువు వద్ద ఒక పెనుపాకలో ఆణిపక్క వెంకట
శాస్త్రి కాపురముంటాడు. ఆయనకూ ఒక వేశ్యకూ
మంచి దోస్తీ. వారిరువురికీ వుట్టినది
చంద్రలేఖ. చంద్రలేఖకు అగిన పదుణ్ణి
సంపాదించడానికి వెంకటశాస్త్రి యాగం చేయ
నంతల్సిందాడు. 'మూలపాని చెరువు' వద్ద యాగం
ఆనడమే పోస్టాజనం. యాగ సందర్భానికి
అన్నదానం చేసి తప్పిపరచడం శాస్త్రవిధి కాని

కొందఱ కొంతకూడి

కొందఱకుం గూర తొనగి కొందఱకీదకే

దండన సేయుదు గెంటుదు

గొందఱఁ దిట్టుచును వెళ్ళగొట్టుచుఁగడకన

1-64

పప్పులో ఉప్పుకలిపి, నేతిలో అముదం
కలిపి తోటత్వం ప్రదర్శించడంలో అందరూ
ఆకలితో లేచి శపిస్తూ వెళ్ళిపోతారు. యాగంపేరు
చెప్పుకొని కొందరం దాడుకోవాలని వెంకటశాస్త్రి
సంతల్పం. చతుర్విధపురుషాంధ్రంలో మోక్షంకోసం
గాతుండ రనంకోసం యాగాలను చేసేవారిని వెళ్ళి-
రించడం, ఈ కల్పనలోని ప్రయోజనం.

కావ్యాయకుడైన చింతలపాటి నీలాద్రీరాజు
యాగ సందర్భం కోసం వచ్చేవాడు. వేటకు
వెళ్ళి కన్నెను తోడు తెచ్చుకున్న రాజుల కథలు
విన్నవి. కాని యాగకాలమే నాయకనాయకులకు
ప్రథమ విషణ్ణవేదిక కావడం జగ్గకవి కావ్యంలోనే
కంటూ. గొగ్గపండ్లలో, బారకట్టు బాహుళ్యం

విజయంబికి చిత్తవైభవము మొదల చంద్రరేఖ ప్రవేశించింది. ఆ అప్పుడు పౌండర్య రాజ్యమైన చంద్రరేఖకు మాసి మోహవరచతుర్యుడు. నాయక కూడ నీలాద్రికి మాసి కామోద్రిక్త అయింది. అనురాగోదయం, సౌకుమార్యం, లాలిత్యం సాధారణ ప్రపంచాలను అతిసాధారణ లక్షణం. సకల పరిణామాలకి ఆ లక్షణాలు కూడవు. ఈ మాసి యింటికి నానామాలు పరీరమాదవలె [1-82] ని తాలిమావులోనే నాయకుడు బావిస్తాడు. 'సీనిగూడ మదన వెట్టి దగుల్కొని జేయుచున్నా' నని నాయక పలవరిస్తుంది.

విరహం అతిశయించింది. కలుకాగినవాని లాగ, నివృత్తాన్ని నకోటి తిరి, కుడిచేతో బద్ధ ఎలుక వలె నీలాద్రి అనురనుండుచున్నాడు. ఇట్టి కథా కథనం జావమ్మకల్పనం జగ్గకవికి చెల్లు.

'సేవును నావలె కానుతులను వందనచేసి విత్తమాంబవలె [2-24] ని విశ్వహిత కూడి రికి 'అనుష్ఠాన వేదాంతాన్ని' వబోధిస్తుంది. నాయకా నాయకుల విరహవేదన అధికమై లాచిరు పురు ఇంతకుముందు ఎంతవందనీ కూడింది స్మరించుకోవడం పాతకాలను గిలిగించటం పెను తుంది. ఇలా పూర్వ సంబంధాల తలచుకోవడం పూర్వ ప్రపంచాలలో ఎక్కడా కనబడదు.

చంద్రరేఖ విరహవేదనను 'అనుగు తెలి క తెలు కాక కంకరులు మగవారు వేళ్ళాచారకు తెలిపారననం జగ్గకవి చూచిన చైత్రికి, పంచ శిరోవదారాలు కొకసాగుతావా, చందరికి వెళుట కాశ్రికి విషయం తెలుస్తుంది, ఇయన సంలొహనీకి మేరలేక పోతుంది, కూతురును గాంప

బారో: నీవు మిగు సౌభాగ్యవతివి యొక బాణుగువోవ నువయొక్క చంద్రముండు చొరె నీలాద్రిరాజువలె రిక్తావస్థకు నిన్ను గోరి బీభత్సంపె, నేకు నీవు (3-79) మరీ ఆ చంద్రరేఖ మందు ముత్రంబులను సీం మనుజుడని లోనిగాంచి కలహంబోడి లాగి పిదప జోగి గాంచి .డింది తెత్తుమీ పన్నిదికా న ప్రతిజ్ఞ వినుడు (3-82) అని ప్రతన బూనుతుంది.

చంద్రరేఖను అంకరింపజేసి నీలాద్రికదకు బెలిక తెలు తీసుకొనిగా ఆలాతి విశేష మేముంటుంది. సాక్షాత్తు తల్లిదండ్రులే తెస్తారు.

ముప్పయ్యారేంద్ర మం
వెప్పుడు చొక్కడని, బొందదేలాగుననీ
విప్పుడు బిద్ధుకొనియెదో

మొప్పెనను మాప్పెనయ మందజునీలో (3-106) అని అంటాడు. ముప్పయ్యారేంద్ర నాయక అందం ప్రబంధ నాయకం ముగ్ధాన్ని అటబట్టించడమే. పదనదిల్లే కళ్యాణ మందెరంగా పట్టె మంచును వేడికగా తండ్రి పురోహితుడు తల్లి పేరంటాలుగా చంద్రరేఖానీలాద్రిరాజులకు పెళ్ళి జరుగుతుంది 'వెప్పురిని జే నమగరముండు నని ఆ పతివ్రతాశీలణి నీలాద్రి అభయ ప్రదానం చేస్తుంది. 'ఇరవలె చేపవం' అన్న బావ రావడమే సుందరత్యాగిత్వం. పిలోపం. గుదారం బెలుపం నానానానాను గమని స్తున్నవారు చెప్పి తెలుస్తారు. వెంటకాశ్రి — మరీ నాయకుడు

ఇల్లెబ్బ: క వడ్డెబ్బ: గక
యెల్లర: మ దానెల్లి యెగ్గును నీగ్గున

జెల్లంగఁ దత్తావద్యయ

వర్ణవమల దండమునీ పడికాపుండెన

(3-159)

ఇలా ప్రబంధాలలోని ఏ నాయకకూ, ఏ నాయకునికీ ఏ నాయకతంత్రాడీ సరిపోలని పాత్రలలో సమాంతరంగా, వికృతంగా అవహాస్య భాషనమై చంద్రరేఖావిలాపం కొనసాగుతుంది.

వర్ణనలు:-

ప్రబంధాంగంలో ముఖ్యమైన అష్టాదశ వర్ణనలు చంద్రరేఖావిలాపంలో వికటంగానే కొనసాగుతాయి. చంద్రరేఖావిలాపంలోని బోయ గొల్లాపువల్లి 'వప్రఫలతో చుంబితాంబరమై' ఒప్పుదా తాని 'లలితోద్ధాన వరంపరాపిక కుకారాప ప్రతి ద్వనులతో చెన్నొందడం' తాని చూడము. బోయ గొల్లాపువల్లెలో రకరకాం పక్షకశేపిరాలు, మాంస ఖండాలను పీక్కుతినే రాబండులు, ముసురుకొనే ఈగలు, బొక్కలుతినే నక్కలు. కుక్కలు కొల్లలుగా ఉంటాయి. ప్రబంధాలలో ఎంతో రమ్యంగా రూపుకట్టించే పురవర్ణనను ద్వంసంచేస్తూ వెగటు కలిగించే తీరిలో అవసరమార్గంలో జగ్గకవి చిత్రీకరించాడు.

వార శ్రీలోబధైన నీలాద్రిరాజు వెతరణిలో పడే విధంగా సూర్యుడు గ్రుంకాడని సూర్యాస్తమయ వర్ణనలో కళావాన్ని జోడించెప్పడం; అట్లాగే నీల భూవతి ఆవయోగస్సులాగా అంధకారం వ్యాపించిందనడం కనీసం మీద వ్యాపించిన రస పొక్కుల్లాగ నక్షత్రాలు ఉన్నాయని ఉత్ప్రేక్షించడం మొదలైనవన్నీ కవి వికటప్రవృత్తికి

చంద్రరేఖకు చూసోపమలు వేసి వర్ణించడం జగ్గకవి ఇతివృత్తాన్నే జోడించి ప్రకృతివర్ణన

చేసిన మనుచరిత్ర కావ్యాలలోని వద్యాలకు పేరడియగా వీటిని భావించవచ్చు. (3-10) అది వికటకల్పనా చాతురికి చక్కని నిదర్శనం. ముఖాన్ని చంద్రబింబంతో కాకుండా కోతితోను, కంఠాన్ని కంబువుతో కాకుండా కొంగతోను, కన్నులను పద్మాంతో కాకుండా పిల్లికన్నులతోను, పెదవిని దొండపండుతో కాకుండా తొట్టి తోనూ సనాలను కుంభాంతో కాకుండా కొలిమితిత్తులతోనూ పోల్చడం గతానుగతికంగా లాక్షణిక గ్రంథాల్లో చెప్ప బద్ధ కవి సమయాల నన్నింటిని వరుసగా పేర్చి కవిత్వాం సృష్టించే వారిని అవహాసన చేయడమే అవుతుంది.

పురవరిస్థితులు, సూర్యచంద్రుల ఉదయాస్తమయాలు, చీకట్ల నీకాకులు, చుక్కల రభసలు వనితల వైఖరులు. శిశిరేందరాల్లు,- ఇలా దేన్నయినాసరి ఉన్నరంగా ఉత్తమంగా వైభవోపేరం చేయడం ప్రబంధకవులకు సాధారణ లక్షణం. కాని జగ్గకవి దొరజి వేరు. సాధారణ ప్రబంధ పక్కిని వివర్యయం చేసిన వికటచిత్రి ఇది. ఇక్కడ అంతా ఆస్తవ్యస్తమే. అంతా అవసవ్యమే ప్రబంధాలలో ఎప్పుడూ 'ఎదురు'కు తీసుకొని వెళ్ళే వర్ణనలు చదివి వాటికి అంటాడువడిన చదువరులకు అదేతీరుగా, అంతేవేగంగా జగ్గవకవి 'కిందకు' తీసుకొని వెళుతుండడం చూసినపుడు ఆశ్చర్య సంత్రమాంకలుగుతాయి. అదేకవి సాధించడంచేత కొన్న వికటత్వానికి ప్రయోజనం.

భాష:-

ప్రబంధాలకు అంకారకైలి జీవం. ఓణః పూరితమైన భాష ప్రబంధలక్షణాలలో ఒకటి. జగ్గకవి ఎదురుతిరిగాడు. ప్రబంధంక్షణమైన అంకారకైలిలోనే రాస్తూ నిత్యవ్యవహారంలో ఉండేభాషను గ్రంథంబుచేశాడు. వస్తాడు, తెస్తాడు,

ఇసాడు, చస్తాడు, వంగుండు, తొంగుండు, అంజ
టక్కు, శ్రీపురష జననాంగ స్ఫోరకమైన
రత్నిక్రియా సూత్రకమైన దేశీయజాలం బాహ్యంగా
జగ్గకవి కావ్యస్థం చేశాడు. ఆయాసందర్భాల్లో
సంస్కృత పదజాలం ప్రయోగించకుండా, ఇతర
సమానార్థకాలు వేయకుండా కావాలని జన
వ్యవహారంలో ఉండేవదాంను వాడి గ్రామ్యత్వాన్ని
జలవరిచి సమకాలీన భాషా సాహిత్యస్థితికి, అభి
ప్రాయాలకు విరుద్ధంగా జగ్గకవి వ్యవహరించాడు.

అనుకరణలు :

పూర్వకపుం పద్యరచనాశీలిని కూడ జగ్గ
కవి వదిలిపెట్టలేదు. వికటంగా అనుకరించాడు.

హేయను: ధర్మరాజతనయాయను: నన్నెర
కాయసింహజ

న్నేయను..... (ఆంధ్రమహాభారతం ద్రోణ
పర్వం 2-242)

అనే తిక్కన వద్యాన్ని

హేయను: జంబరీక నిరయించిత కుంచిత
రోమకామగే
హేయను. (2-124)

అని వికృతంగా విధంబించిన వైనాన్ని
గొలిచి పేరడి చక్షణాంను—అనుకరణ ప్రాధా
న్యాన్ని చర్చిస్తున్న సందర్భంలో విశదీకరించడ
మైంది. 'ఈ పద్యం ప్రబంధకైలి అంతటికి
పోటు' అన్నాడు మాచిరాజు దేవప్రసాద్.

సహసా నఖంపచ స్రవ ద త్ర పరిరంభ
హూమూం పరిచుంచితారోష

అ స్తీమిక భూషణారవమావదూడి
వ్రతమ సురతంబు గంభీర్యపతి గరంజె
(మనుచరిత్ర 3-116)

అనిసాగే అల్లసాని పెద్దన పద్యంలోని అల్లి
కమా జిగిసి విగిసి గ్రహించి జగ్గకవి ఇలా వికృతి
కరించాడు

పారదోపమ వీర్యధారా తత్తతగంబు
స్రవవర్మ బత్రికాతాదనంబు

... ..
గార్భభస్మర నిస్సర ధ్యాయ్యవచన
మమిత రోదన జలపూరితానలంబు
చంద్రరేఖాదిదాన వేశ్యానలాస్య
వ్రతమ సురతంబు నీలభూపతి గరంజె
3-138

అని వికృతీకరించాడు. 'ఈ క్రిందిది పై
పద్యానికి మక్కికి మక్కిగ వ్రాసిన పేరడికాదు.
మొదట చూపులో రెండింటికి సామ్యం కానుపించ
డడు పద్యమంతా వ్రాసి అఖర్న తిప్పికొట్టాడు
జగ్గకవి పెద్దనకు వచ్చి తగిలేట్టు. అఖరిపాదం
ఒక్కదాన్ని ఒకటి తాకలేదు. అఖరిపాదంలో గిట్టుక
తిరిగింది. పెద్దనగారి నిర్దిష్టమైన పద్యమీదికి,
పెంటనే పేరడి అయి పోయింది.'

దాని తానగు యోనిలో నజీవని మహా
ద్వంద దర్శిత కామదండ మేం:
దాని కోమల సుధారము గ్రోలని మధు
రిస రుచి వ్యాలోం రసనయేల: (2-86)

పద్యం భాగవతవద్యానికి అనుకరణ ప్రాయ
మైందేనని చూడగానే తెలుస్తుంది. ఈ విధంగా
జగ్గకవి పూర్వకపుం పద్య రచనా ధోరణిని వికటి
కరించిన దృష్టాంతా లెన్నింటినో సోదాహరణంగా
చెప్పవచ్చు.

అన్ని ప్రబంధాల సాహిత్యంగా గోచరించే నాయకుల ప్రథమ సందర్శనలు, ఉపాసనలు, సంఘాలు మొదలైన 'స్మారకవస్తువులు' ఈ కావ్యంలోనూ ఉన్నాయి. కాచి ఇటీవల కూడ లైంగి కోడ్రేవకాదు కావు వారంతా మైన ఉపమానాలు ప్రయోగించడం వల్ల విద్యుత్తాపం, శతపతేజ ఇత్యాది అనుపద్యాల కాలం చెల్లిందని చాటుతుంది. కొండనల్లేరు, దూరగంపి చిగురుప్ప శిశికోప చారాలకు స్వీకరించడంతో తామరకూండ్లు గొజ్జుగి నీరు కడుపుమీద గాలికి తోట్టుకు పోయాయి. భూవర్ధం పెట్టి అన్నేషించిన కళాత్మకమైన చిత్రణ ఆనందకరమైన భావం ప్రదేశాన్ని సాగుచున్న కనిపించకండా చేయడానికి జగ్గకవి ప్రత్యేకంగా పట్టించాడు. జనవ్యవహారంలోని భాష ప్రయోగించి, గ్రామ్యత్వాన్ని బలపరిచి ప్రాధికభాషను, ఆ భాషలోని పలుకుబళ్ళను అలవర్చించాడు.

ప్రబంధ విశిష్టతలో ఎంబాటుగా ఒక విషయాన్ని చెప్పే సందర్భాల్లో ఉపయోగించే పదజాలానికి, పద్యాలకి పేజీని పేజీకి నిర్ణయించే వాడుకలి. కాచి కామోదేయం అలిగిందేమీగా తలపోయడం భారపాటు, అపాత్య సందర్భం, వాదితా సాంత్యం కావ్యాల్లాగా పాతకల్లో లైంగికోద్రేకాన్ని రెచ్చగొట్టాలనే తపన జగ్గకవికి ఉంటే ఈ విశిష్టకరణలవల్ల అనుభవం అపహాస్య భావానికి. జాగ్రత్తా చాచానికి వీలుపడేది కాదు చంద్ర రేఖా విలాసంలోని జననంగాంతు సంబంధించిన దేశి పదజాలం, ఒకవి ప్రయోగాలు, హీనోపమ సామాగ్రి వీటిన్నింటికీ జగ్గకవిలోని విధ్వంసక తత్వమే ప్రధాన ప్రేరణ.

అపదజనం మైన భావశకలం, ఆమోద యోగ్యమైన సన్నివేశం, రమణీయతా ప్రతిపాదక

మైన ప్రబంధం జగ్గకవిలో ఏ కాలం కూడన ప్రబంధాలకు కాబట్టి కాచిటిస్తూ తీవ్రతల అనుకరణ సాహిత్యంగా చలామణి అవుతున్న షీజనాథుని సాహిత్యక కాలంలో జగ్గకవి కవిత్వం విస్తారకాగంలో వచ్చింది. అలా వచ్చివుండే నమకాలి. సాహిత్యధారణని కవులు గుర్తించగలరు. తీవ్రమైన పిప్పిమాత్రమే మిగిలింది. అకాలాలు, కాంక్షలైన పాకులున్న వనిజంధాలు తిరిగి వచ్చిన పక్షం చేతులు ఊరేగకుండా జగ్గకవి భావదెబ్బ కొట్టాడు. సాహిత్య ప్రయోజనం దీనివల్ల ప్రత్యక్షంగా క్రితపొవచ్చు. కానీ ప్రత్యక్షంగా ఉంది. ఇదలామయమైన సాహిత్య భాషాల్ని ద్వంద్వం చేయడం ఒక ప్రయోజనం. తనను పూతమివిన కృతపక్షపై ప్రతికారం తీసుకోవడం రెండవది. నిజానికి రెండవదిగా చెప్పబడేదే మొదటిది. మొదటిదిగా చెప్పబడేదే రెండవది. కవిగా తాను సాధించుకున్న ప్రయోజనం అవకాశాని ఆవమానపరచడం అయితే కవి-అవకాశ ఇద్దరు చుర్రలు కావడంతో వారిమరణంతో ఆ ప్రయోజనం ముగిసింది. కృతిపతి జరిపిన అన్యాయానికి సాక్ష్యంగా కావ్యం నిలిచిపోయింది. వ్యక్తిగత కాలింపలన కలిగిన ఉదేకంతో రాసిన కావ్యంలో దీని పరకున్న సాహిత్యపు విలువలు తృప్తికరింపజేయడం జరిగింది.

చేమకూర విజయలలాసం చిట్టచివరి ప్రబంధం. అనుకుంటే ఇంకా జగ్గకవి అన్న చిన్నకవి రచనలు 'ప్రబంధాలు అనుక్తులే మిగతారననలు ఎక్కడికి పోయాయి' తూమూటి దొణప్పగారి 'అంధ్ర సంస్థానము-సాహిత్యసేవ' లో సంస్థానాల కాలంలో వందల ప్రబంధాలు వెలువడట్లు సాక్ష్యా-అన్యాయం చాటిస్తోంటే సాహిత్య చరిత్రకారులు 'కీమరాళ్ళ ప్యనులు తీవరహిత కావ్యాలు' అని సమీక్షిస్తూ తీర్పు చెప్పారు. జగ్గకవి చేసింది.

కూడ అదే. తాను పది కావడంతో ఎగతాళిగా జాగ్రత్తపడటంగా రాసి విరక్తి కలిగితే ప్రయత్నం చేశాడు జగ్గకవి పాశన చేసి 'విశ్లేష ప్రబంధం' రచించిన పిదప గొప్ప ప్రబంధాలు పుట్టిలేదనడమే ఇందుకు నిరర్థకం, అధునికతైన జరుకోశాస్త్రీ, మాదిరాజు చేపివసాడుల్లాగా "పేరడీ రాస్తున్నా" అనుకొని జగ్గకవి తాను లేడు. తన కోపాన్ని వనస్సులో పెట్టుకొని ౬నకే తెలియకుండా జగ్గకవి పేరడీ ప్రబంధం రచించాడు. అయివంక పేరడీ రచనాంశాన్నింటికి ఈ కావ్యం ఒడగకపోవచ్చు.

ఇది ప్రబంధకవిత్వం వట్ట, సంప్రదాయ కవిత్వం వట్ట పరిహాసద్వైపిని కల్పించడం కోసమే కాని ఇవ రచనామార్గం వట్ట. ఆనుయాయ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం కోసం వేసిన రచన కాదు అందుకే 'పల్లవనువర్తితజ'బాగా 'పల్లవంద్రరేఖా విలాపాలు' పుట్టలేదు. అందుకే శేషగిరిరావుగారు ఈ విషయాన్ని గురించారు. ఈర్ష్యచేతనే అనుకొనుడు జగ్గకవి యీగ్రంథము రచియించినది.

విప్లవననేపిడికిని వెళ్ళింది అంద్రసారస్వతమున నూతన మార్గానిచ్చెనాదరడు. అనుకరణము మానవుడు గోణము కట్టుటాది గత గుణమే యైనను ఏకో చంద్రరేఖావిలాపమునకు ప్రతి బింబములు బయలుపడేకేసి. అది ఒకవిధముగా మనయదృష్టమే'3

నికానికి జగ్గకవిది అనుకరించ దగినకవితా మార్గం కాదు. అంద్రిష్టంగా నయినా ఎలారాయకూడవో చెప్పడమే అదిని పునకం చేసేపని.

కూడమంచి జగ్గరవి ధోరణితో రేకపల్లి మహాదేవ నామ 'పి విశ్వ వేంకట సరసింహుడు అనే వ్యక్తికి ద్వైపికా పాశన చేస్తూ 'ఒక్క చమత్కారానుసార పరిహాస రథానుబంధ బందురంబగు ప్రబంధం' రచించాడు. దాని పేరు చిన్ని వెంకట సరసియం. అది ముద్రితం, మద్రాసు ప్రాచ్య లిఖిత శాంఖ్యాంశాలో ఉంది.

కవిత్వానికి ఆలంబనం కాలం

సోమసుందర్

కవిత్వం కాలానుగుణంగా ఉద్భవిస్తుంది. కాలంతో సంఘటిస్తూ పెంపొందుతుంది. కాలీన జీవనశైలిని అంతర్గతీకరించుకుంటుంది. కాలాంతరంగా ప్రభాసిస్తుంది

అద్భుతమైన కవిత్వానికి కాలమే నైసర్గిక ఆలంబనం. వైశ్యామూ, బౌద్ధత్యమూ, సాంధ్రత్యమూ కలిగించి పరిపూర్ణమే జీవశక్తి! కాని కాలమే సర్వస్వరూప స్వభావ నిర్ణాయక శక్తికాదు. ప్రేరణాత్మక పాత్రను నిస్సందేహంగా నిర్వహిస్తుంది. జర్నలిజం అయితే కాలాధారంతో పుడుతుంది. కాలంలోనే సంగమిస్తుంది

మన పూర్వకవులు 'నీడకానుపు' అనే పదాన్ని అగ్నికి పర్యాయపదంగా ప్రయోగించారు. దానికే మరో పదం నీడి చూలి అనే ఉపయోగించారు. నీడి తాత అనే పదం వాయువు అనే అర్థంలో సాధించారు. జలజానికి సమానార్థకంగా నీడి పుట్టనూ రూపొందించారు.

ఇలాంటి పదానుసారీ సీలాసుందరి పరిణయంలో వందలాదిగా ప్రయోగం చేశాడు. కూచిమంచి తిమ్మకవి. ఎక్కడ కనిపించినా ఇలాంటి పదాలు

కృతకంగానే ఉంటాయి. అనాస్వాద్యంగా గొంతు కట్టుకుంటాయి. ప్రజల దినవారీ వాడకంలోకి ఎక్కిరావు.

సాధారణ జన ప్రయోగంలో పల్లెపట్టు పరి నీటిపట్టు సర్వత్రా వినిపిస్తుంది. కాని ఒక ఆరునిక కవిత్వన కవితా సంపుటికి నీటి పుట్ట అని నామకరణం చేశాడు.*

ఇది సిద్ధపడకాదు. అర్థాన్ని సాధించుకోవచ్చు. భాషను శాస్త్రీయ పద్ధతిలో విశ్లేషించే పెట్టె తిక్కుక పడ్డాడు. సంపదాయాన్ని - ముడికారాన్ని అభివ్యక్తి సౌలభ్యాన్ని వారు పరిగణనలోకి తీసుకోవడం లేదు. నిత్యం ప్రజలు రూపొందిస్తున్న వందలాది భాషాపాలన స్వీకరించడం లేదు.

సముద్రాన్ని ఈతకి నీటిపుట్టిగా భావించాడు. అసలు సముద్రం నుంచి కని స్వల్ప సాగరంలో లోకి జరిగాడు. కల్లోం కలిగింది కలంను వర్తమాన జీవితం అందించడం లేదు. అందుకే ఈ "తరిలింద యుద్ధ విమానం రెక్కల్ని గుచ్చుకొని సముద్రమైవానం మీద తురుస్తోంది వికృతంగా ఆకాశం" అని ఒక బీభత్స రాజసాన్ని

○ ● దేవప్రియ 1992 లో విడుదల చేసిన కవితా సంపుటి.

కళాకే నికేతన్, పితాపురం-533 450.

అకాశంలో దర్శిస్తాడు. భూమిలో వుద్భవ మనవులూ భూమినే చూస్తూ బ్రతికలేం. మనపాదాలు భూమిమీదే నడయాడుకున్నా మన అక్షులు నక్షత్రాల్ని విడుతుకూనే వుంటాయి. అశలకి భయానికి భీకర. వశయానికి అకాశమే అక్షరమవుతోంది కనక;

వర్తమాన ప్రపంచం దబ్బు చుట్టూ ప్రదక్షిణలు చేస్తోంది. దబ్బు చెప్పు చేకర్తోనే అడుతోంది; పాడుతోంది. దేశం కలల మీద ఎగిరి జండాం రంగులు మార్చేస్తోంది. అన్నాడీ ఆధునిక కవి. ఇది సత్య సందర్శనమే. చాన్ వికతమై అధారపడి ప్రళయించి ఉలికాచి కమే. వర్తమానంలో కలలో దబ్బు చేయలేని పనులు లేనే లేవు. నూపియా గాంగుల్ని ఉసిగొల్పాలనుకుంటుంది. వరమత హత్యలు సునాయనంగా చేయగలదు. సుందర భవనాంను బాంబులతో కూల్చివేయగలడు. విమానాంను కూల్చగలడు పూరిమాంలలో ప్రాణాంలక బాంబుల గుప్తపరచి అంజించగలడు. అది చేయగల మాతృకలు మే వేలు. దబ్బు ప్రాహర్యం మరీ ఇంత విపరీతం కావడం మన దేశంలో సర్వ పక్షాలకూ కారణమవుతోంది, గతనాలుగు దశాబ్దాలకాలంలో ఇది మరీ విపరీతమైపోయింది. సకల ద్రవ్యభవకూ అలవాటమవుతోంది.

మన ప్రజాస్వామ్య ధనస్వామ్య ప్రజాతంత్రంగా మారిపోయింది. మహాసీయుల త్యాగాలూ స్వస్థాలూ ద్రైయనేతీం పాలవుతున్నాయి. ఈ వేదనా మయ విష్కంభంనుంచి కవి కాస్త కన్ను ముందుకువెళుకు అవకాశం దొరకదు. అందుకే—

“మిక్కులన్నీ నిద్రపోతున్నచోట ఒక్కడినే లేచి వెన్నెంగగనంలో ముట్టుజుండాగా మారి రెప రెపలాదాని వుంటుంది” అని వాంఛిస్తాడు. హార్మిక లాంఛన మాత్రం తెరచి కలిగిస్తూ

ఉంటాయి. కాని వాస్తవమూడలంపై స్వేచ్ఛావిహారానికి అనుమతి ఇవ్వవు. ‘చల్లాలి శ్రమిస్తున్న పొరలకి, వలగులకి, కొడవళ్ళకి. కన్నీళ్ళకి నిద్రా భంగం కావడా విచ్ఛిన్నతలు వచ్చుకొని పహూతాయాలని వుంటుంది” అదీ విశామన. సామాజిక సమభావన కోసం కవిహృదయమే కావరాదీపం శ్రమైక జీవన హితైవిగా కవిహృదయం వ్రతి రాజించక తప్పదు.

కాని కవిత్వం అతి వ్యాప్తిని భరించలేదు అతి వ్యాప్తికి లొంగితే కవిత్వాభావన వ్యవర్త్యంగా వికటిస్తుంది. కవిత్వాభావన సాంప్రదతరంగా అతి వ్యక్తమైనపుడే కవితగా ప్రవ్వి పొందుతుంది. రసజ్ఞుని కాతుష్టి కలుగుతుంది. కవిత్వం జరిపాతంగా విందిపోతే పట్టుకు ఆందడు.

ఎంత మనోజ్ఞ కవితాభావమో ఒకప్పుడర మూర్తిగా నెలవిడు. చచ్చి వచనమై పరస్మింది. సృజితీకరణంలోనే బహుముఖత ప్రకటించి సమాహారం దర్శన మియ్యగలుగుతుంది. కవి నిరంతరాయంగా పరిసరాలతో సంఘర్షిస్తూనే పురోగమిస్తాడు. ప్రాంతానికి ప్రాంతానికి నడుచు తీసుకున్న కాల వ్యవధి గురించి విమర్శకులు స్మరించ వని వేదు.

ఈ వీధి వుట్టుకు సుమారు పాతికేళ్ళ రాత్రితర నేపథ్యం వుంది. ఆ నేపథ్యం అంతర్ బహిర్ సంఘర్షణా జరిత జీవిత క్షేత్రం. ఏ మహత్తర శ కీ మాటాల్లాగా అకాశం నుంచి హుడీపడదు. ఏ

రాత్రి మహత్తర కవిత్వామృత కలశాన్ని హస్తగత మొక్కదు. కవితే కాదు— ఏ ఆధునిక మనస్సునీ ఏ దివ్య కక్షి ఆలయ హస్త ముడించి ఆదరించదు. అహరహ సంవత్సర హృదయమై అమేయనిదామ సంవత్సరై సాగుతున్న వర్తమాన

మానవుణ్ణి ఏ దిక్కునైతీ స్వాగతించి సంతరించడు.
'I am holding you by the right hand,
I tell you do not be afraid, I will
help you'. అంటూ బైబిలు బాషలో సాంత్వన
మందించడు. సక. సౌందర్యాలూ మానవ
కృషి మూలాలే: సంక్షోభాంతరంగుల కోసం
వెలిగే వెన్నెలరేపి:

ఈ అవగాహన ప్రేరకంగా ఉద్బుతమైనదే
యితని అష్టాదశ (1979) అనాడు అడవిని
క్లిరిఫైడ్ కండి 'దేవిని దేశానికి ఈనాటి తల్లివి
నువ్వు లేక అకానికే ఈనాడే పూచిన సూర్య
పుష్పాశిషి: నువ్వు ఆశం కవితావరంగా
హృద్యంగానె వుంది కాని అన్ని వేం వత్సరాల్లో
మానవుడు సాధించిన శాస్త్రకళా విజయాలన్నీ చివరికి
మనం విప్లవంపేర అడవిపాలు చేస్తున్నామేమో
అగి అలాంటికోవడం అవసరం. ముఖ్యంగా
కవులు సమర్థులై పునరాలోచించు
కోక తప్పదు మృషాశిషి కేలావలలోనై అడవిపులి
లోకపట్టుడు వరుగ తీయడం ఎన్నాళ్ళో సాహ్యం
కాదు. ఈ కరణ్యతాండవం ఇకనైనా ఆరికట్టు
కోవడం మనం ఎలా భవ్యేత్తుకు ఆరోగ్య ప్రద
మనిపిస్తోంది.

ఇన్నేళ్ళ గడిచిన కర్కార మామర్పించు
డంచేదేశ భవ్యేత్తుకు తీర్చిదిద్దడానికి అడవితల్లి
అతీతప్రాత్ర వహిస్తున్న దాళలాలెక్కడా కనిపిం
చడం లేదు. ప్రా దొంగంములాలకూ, చందనం
స్మగ్గర్ల గ్యాంగులకూ, ఛరదేశ ప్రావకంతో దేశ
విప్లవకర్తకు పోరాడుతున్న సాయుధ పాసిస్టు
వీరకన్యాడులకూ అడవులేకా అకరమవు
తున్నాయి: అలాంటి ఉద్యమాలు-అభిప్రాయ విభే
దాలతో వనస్పర హవనోత్సవ పారవశ్యంలో దిగ
జారుడం పురోగతి కాదు. వీటికే జనవిముక్తి

గాజంగా మార్చుకోవడం కన్ను శోచనీయ స్థితి
ఉండదు. అలానాదులైన వామజాతీయులు ఇన్న
ముతాలుగా విడిపోవడంవల్లనే మతభాదు దుక్కు
రాలు నిర్విరోధక మధుతున్నాయి. దేశాన్ని
ఆశ్రయకలల మొనరిస్తున్నాయి. అందుకే - అడవి
తల్లిప్రాత్ర వహించడం మాని-మ దుర్బిగా
మానిపోయిందేమో పరిశీలించుకోవడం వనస్పర
మవుతున్నది.

అడవికి కవిత్వం నేడు ప్రధానంగా వీరకన్న
వికటాట్టహాసాలనే వినిపిస్తోంది. ఒకనాడు నిరసం
ప్రవర్తింపిన విమర్శ ఆశలకు అక్కమైతే అడవికి
కవులందరూ బాన్ని ఆశయించారు. వివేచిత ప్రభా
వాలకూ లోనయ్యారు. సైద్ధాంతికంగా
కమ్ములాము నిభాయించుకోలేక పోయారు.
నిరసం రానురాను పరిపీలకై పోయింది.
అది కవులదశకు చేరిందని దాని వాయ
కుడు శ్రీ కె. ఎ. ఆర్. కంఠోత్తేగా యిట్టిం
అంగీకరించక రిప్పింది కాదు. నేను విరసం
బ్రతుకంటా గద్దర్ పాటల నిందులపై ఆధారపడ
తోంది.

విరసం ముందులేదు వయోవృద్ధ రథయతలు.
శ్రీశ్రీ, కుటుంబరావు, రావిరాత్రి, కాశీవల్మీకి
రామారావు ప్రభృతులలో తొలియరువురూ కాం
చేశారు. మరియరువురికీ ద్రమలు తెగలయి,
స్థిమితపడ్డారు. శ్రీశ్రీ తన మరో ప్రస్థానంతోనూ,
కె. వి. ఆర్. జెయిలు కోకిలతోనూ విప్లవకవితాన్ని
నికృష్టస్థాయికి విగదార్చారు. విరసం కవితానికే
దేవజర్ దేమార్చారు.

ఇన్నాళ్ళ కర్కార అడవి అనే ప్రత్యయం-
పరప్రత్యయ నేడూనికి వట్టుకొన్నానా మారి
పోయింది. ఈ మాట నేనుజెలితే కొందరికి
మింగుడుపడదని నాకు తెలుసు. చరిత్రగతి

యథార్థాంచ ఇద మత్రణగానే అంశమైంది. తిరస్కరించిన వివరీకరణకాదు. కమ్యానిస్తు ఉద్యమం ప్రైక్కు జనవాహినిగా ప్రరోగమించిన నాడు-ఈ కవి ఆశించినట్లు- 'ఈ దేశాన్ని స్వాస్థికో తీగం వివస్థాపించి ఉద్యానవనాలనుంచి పాదము' సాధ్యంకాదు. పిల్లనమేరే కుజ-అల్పస్థ బృందాల ప్రైక్కు చర్యలవల్ల-ఈ మహత్తర భూభండంలో సామ్యవాద సూర్యోదయం సాధ్యం కాదు.

అంతవరకూ- 'ఆర్కవిమంలో తిరుగాదే పైరావులు మరుభూముల్లో హుమకాణా'గా మారిపోతన్నది. అప్పటివరకూ- 'అనన్యస్థంగా కలిగి' ఈ మహిమను చర్చనమౌతనం నుంచి ఒక నిర్మలమైన 'సమాజమూర్తి' ఆవర్ణించినది.

'ఆ తేజోర్వచ సమహారం కోసం. ఆ సమతౌత్వపు సంఘటనకోసం- ఇలాంటి ఏకో స్మృతిగా నిరీక్షిస్తే శబ్ద సాధ్యంకాదు. సనాతన బుద్ధ పునరుద్ధరణ ప్రయత్నాల కోసం రుద్ధ కంఠాలతో వృద్ధ హృదయాలు చేస్తున్న కృషి ప్రతిమణించలేము.

అమృతైష్ట్య కామ్యలో మాద, పరాంకోటికి చేరిన పవ చిత్ర ప్రాభవం కాంచులీనుతోంది. 'ఆకాశం ఏమగు మెదలో వెండి గంటలా వేలాడే ఒంటరి చంద్రుడు' అనే మనోజ్ఞ పదవిభ్రం ఒక అపూర్వ కృజన. 'తాళాలు విగించిన మబ్బుల వెనుక తారట్లాడు తున్నాయి అక్షరాణి' అన్న పదవిభ్రంలో మబ్బులు కమ్మిన ఆకాశంలో ఉండి పురిగి మినుకుమనే నక్షత్రం చంద్ర సృష్టం కాని ఉపాసన మన హృదయంలో నిలుపుతోంది. ఉపాసన మబ్బుల వెనుక యథార్థ కవిత్వాక్షర

సముదాయం తారట్లాడుతున్న దురదృష్ట సన్నివేశాన్ని కవి ప్రత్యేకం చేస్తాడు.

నేటి పౌరులలో మనో ప్రైక్కులం మితిమీరు తోంది. బతుకునినేజెమి పోతోంది. 'ఎవడి రూపాన్ని వాడే అద్దం మీద పగలకొట్టుకోవాని పించడం'లో అబ్బురంలేదు. 'తృప్తంబునాశ్చక్ర సాగరాన్ని, స్తూర్యజ్ఞీ చంద్రజ్ఞీ. అకవచ్చని కుప్పెం వంటి అందారానన్ని పరివర్తించనని ఏమెరుకు గొంతు కవిత్వం కానివలెదు

'సాయం సముద్రంలా' - వెన్నెముకల ఉద్యమంగాగ సూర్యుని దర్శన మివ్వడంలో కవి బావుకత్తాన్ని పులుముడుగాక చివరకూ చేదుసూర్య పదం జనజీవాంశ ప్రకృతి స్వీకృతిస్తే అపకామన సుగమమవుతుంది. కాని నేం విడిచి. గగన వీధిలో వ్యతిరేక బావ కవిత్వం మా వేషంతో అపకృత కవిత్వంలో మళ్ళీ ప్రవేశించ కత్తరలేదు. స్థూల దృష్టికి సైతం అందే బావచిత్రాలను ఈ చేహానిస్తే మరింత స్పష్టత ఏర్పడుతుంది. సముద్రంగురించి అమృతైష్ట్య నీ యాకవి-యీతరం నానల్లా అలల నాణాలు బావకొని పైపైకి వస్తోంది సముద్రం... నాపాదం మంత్రరందాలు తగిలితే, కదగల్గి రాలిగట్టుకేసి కొట్టుకొని-చుట్టి నిద్రోస్తలోకి సైష్ట్య మిస్తోంది. ('వేయిఅలలనాగు) ఈ చర్యలోకి ఉత్తేజమను కంపన్నమ చేసింది. అలాదే సముద్రానికి సీటివుట్టు ప్రతిష్టించుకొన్న కవి. రెండో కవితా సంపుటి కావేను పెట్టుకోవడం అబ్బురం కాదు.

దిలాస్ థామస్ కవి చెప్పినట్లు-

'A process in the weather of the hearts damp and dry: a darkness in the weather of the eye is half its light.'

ప్రస్తుత వాతావరణంలోని వాస్తవిక ప్రతిభని నేతాన్ని పరికరించక తప్పకొడు. చూడ గల గాత్రాని. ప్రతివీ అరచేతికి స్వర చేతిక లంఘించింది. అదిను ప్రమే ఉత్త చర్మ దర్శికురణా నినించుచున్న కవితామూలస్వరాలు ఒలికిస్తున్న సమయంలోనే ఆప స్వరపేటికగా దర్శనమిస్తుంది.

తున్న చెట్టు కొనకొమ్మలకు ప్రేలాదే బంగారు పిచ్చుకలగొప్పు గొప్పసాయ హరిత చలించుముట్లా ప్రేలాదితున్నాయి. 'శ్రమరాగం తెలిసిన ప్రాజెక్టి - చూర్మకం చేతులెత్త నమస్కరిస్తాడు. సంజ రంగు దుమ్మురేపుకుంటూ, సంగీతం అంతిమఖం పడుతుంది'. ఎల్.స్ట్రీట్ సంగీతాన్ని కిర్రచేస్తుంటే అయోమయంగా భావించేవాడన్నాడు. ఆ దుమ్ము శ్రమోపశీవుల పాదమాలికా భావనచేస్తే అనవగాహన మేటి ఉండదు.

నగరంలో ప్రతికా లాభాభయం మెత్తగా కూర్చున్న కూనిరాగం తీస్తున్నప్పుడు యిలాంటి జీవనదీలాలు ఉమ్మతంకావు. కవిదర్శనం సామాన్య జనజీవన పంకంలానికి తగ్గ చెప్ప రానిదేమిదూరం. సామాన్యుల క్షేమము జీవితం

గురించిన అసామాన్య కవితాకాంతులు వెలార్చు గుండు వర్షమాన స్వకాకాగ్రాహిత రోడ్డుగోట్టు నగరంగా స్పష్టపడుస్తోంది. సగంజీవన ద్విర చూడం కన్న నేటి వి పడచిదనమాహాన్ని వేగంగా నడిపిస్తున్నాడు.

'Slip navigates the tides of time —and slip raolis mute about the bee ds—' అన్నవాడు డిలాన్ థామస్సే. 'నిదనూగే ముద్దగన్నేరు కళ్ళమీద మెంతువ తూనిగలా వచ్చి కూచుంటుంది.' అన్నవాడికవి. డిలాన్ చూపినది నిశ్చేతన సౌందర్యం. ఈ కవి నిద్ర జాగృతీ సంచలనాత్మకం. ఇలాంటి కష్టాలలో కవి అంత రాత్రి మాలిక ప్రజ్ఞను ఆవిష్కరిస్తుంది.

'The a bsor bed phisophy of the poet comes out without invitation.' అన్న ఒక వేత్త మాటలు ఉటంకించుకుంటే సందేహానం మరింత స్పష్టమవు చుంది... నిరామయంగా, నిర్మలంగా, నిరాదంబ రంగా కవి హృదయాన్ని చీల్చుకువచ్చిన శాశ్వత సత్యాల్నే కవికోపహారంగా నిత్యం భాసించగలవు. చాచికే సహృదయ సీరాశనాలు.....

၄၅၆၇၈

ပြည်နယ်

503 11. 22

దూరంగా - కనుచూపు మేరలో ఊహ.
 ఊరిలో - తీర్చిదిద్దబడ్డ వీధులు -
 అందమైన గణపాలతో
 వీధులలో నిర్మించబడ్డ హర్మ్యాలు -
 సెలయేరు - జనవదానికి దూరంగా.
 గుడులు, గోపురాలు - సెలయేటికి ఆటు ఇటు.
 వాటికి ఆనుకొనే.
 గ్రామం కొరకు నిర్మించబడినా అన్నట్టు -
 అక్షరవాస్తు శిల్పిచే నిర్మించబడ్డ అందిమైన
 ఆరామం.

వింత అంతమైనదీ: ఆరామం
 ఆరామం చుట్టూ వలయాకారంలో విడ్డూప
 బద్ధ అందమైన ప్రాంతం
 ఆరామంలో ఎన్నెన్నో పూల తీగలు-
 చెట్లకు తీగలు-తీగలకు పూవులు-
 మరెన్నో- అందమైన పరిభరితమైన వృక్షాలు-
 పూవులతో- విరజాణలతో-
 వినూత్నమైన కోభతో-
 వింత వింత కాంతులతో- వింత చెతన్యాట్లతో-

[illegible]

జనతా పార్టీ పోలింగ్ విధానం పట్ల కామెంట్ - 22 222

మరోవైపు సాహసోపేక్షమైన
 వీరనారీ దృష్టతం—
 వలసాచి బాలలను దొంగల పేదకత్తం—
 బ్రహ్మనాయని బ్రహ్మపేక్ష వైభవం—
 ఒక దుద్రమదేవి— ఒక యాన్సెలశ్మే—
 ఒక కాకతి గణపతి దేవుడు శాస్త్ర కళాస్ఫూర్తి—
 ఇక్కడే— ఈ ఆరామంలోనే—
 నిత్యం సాక్షాత్కరిస్తుంటాయి
 ఇక్కడ— శిలలకు కొదవలేదు
 శిల్పకళా వైభవానికి తారా—బంగా సెలవి
 పోయిన
 ఎన్నెన్నో శిల్పాలు— శిల్పకళా చతుర్భాసకీ—
 తారా—బంగా సెలవి చరిత్రతో ప్రవృద్ధికెక్కాయి.
 మరోవైపు, సంగీత ఆనాడులు—
 రసజ్ఞులైన ప్రేక్షకులను ఆకట్టుకొనగలిగిన
 కర్ణాటక సంగీత ప్రపంచంలో— దిట్టలు—
 తమజాతి బావుటాను ఎగురవేసి—
 దిగంతాలకు—
 పుడమి తల్లి కేర్తి ప్రతిష్ఠలను వ్యాపింపజేసిన
 ఒక అన్నమయ్య— ఒక శ్రీత్రయ్య—
 ఒక త్యాగరాజు— ఒక గోవన్న—
 ఒక తుమరాడ సంగమ కర్వకాన్తి—
 ఇలా ఎందరో— ఎందరెందరో—
 తమగోత్ర కళావైభవాన్ని
 నేలకు నాలుగు చెరగులా—
 వ్యాపింప జేసిన వారే— ఇంకొక వైపు—
 దామర్ల—కౌతావందీ ప్రముఖులు—
 అమృత హస్తాలతో గేయబద్ధవారి చిత్రాలు
 ఇక్కడే— ఆరామంలో—
 ద్వీగుణీ కృతమై ప్రససిస్తే తెక్కాయి.

కూపే విూ ఆశావై భవం—
 తాండ్రయ విూ శిల్ప వైభవం
 ఎజ్జమర చతు విగిన కళాబు—
 ఎ— బ్రాహ్మ సంగిన త్తతోరణస్మృతులు—
 ఇక్కడే—
 ఎంతో బొన్నిత్యాన్ని సంపదించుకొన్నాయి,
 నాటకాస్త్రంబో
 నలిగిపోయిన జాయప్ప సేవాని నృత్యకళావైభవం
 కూచిపూడి—
 బ్రాహ్మణ యవతని తాలి అందెల రవళలు—
 ఈ ఆరామంలో—
 తమతమ ఆశావైభవాన్ని సంకరించు కొన్నాయి.
 ఇవట— ఏ హుళును తాకినా—
 ఏ తేగను కదిలించినా—
 తమ గతవైభవాన్ని చాచి చెప్పాయి.
 అందులకే—ఈ ఆరామం అంటే నాకెంతో ఇష్టం!
 ○ ○ ○
 అక్కర్లం: స్వప్నం చెదిరింది,
 అందమైన స్మృతి వధం తొలగింది.
 దూరంగా కనిపించే ఆ జనవధం—
 నాటక జన్మనోచ్చన తెలుగుతల్లి.
 అందలి గుడుడు—గోపురాలు—
 తెలుగు కళావైభవానికి ప్రతిరూపాలు.
 సెలయేదీ
 నేనునితం అమ్మకలం సేవించే కలుగునదులు
 ఇం ఆ ఆరామం—
 అలిల కళలు పుట్టి నిల్చున నిలిచిన తెలుగునేల,
 కవిగా నెను గీతకలలుతాడు
 నాజన్మను. సార్థకం చేసుకొంటాను,
 జనవిజగ్మభూమిపై స్వర్గాధిపతి గరియసి

భారత పశనీ

డి.వి. మురళీమోహనాచార్య

క. నన్నయ సత్కవిశాసం
వన్నుడునై "ఆదికవి" గ వాసిని గని మం
దెన్నడు నే కవి సేయని
తెన్నన తెలుగన్నం కడె తెలుగును, దెలిపన్.

గి. "శబ్ద కాసమయనగ సుశబ్దరాజి
నిలిపె తెలుగున నయ్యది నిత్యమయ్యె
దేశభాషల యందున దెలుగు లెస్స"
యనిన నుడి చాలు మనభాస ఘనత దెలువ

గి. తినిన గారెలే దినవతె వినిన భార
తమును వినవరె" నను సూక్తి రచిణి యెదు
వరమ సత్యమై శ్రీమహా భారతమ్ము
చదువు వారికి నిడు పురుషార్థ చయము.

సి. భారతమా? ఆది భరతవాసుల పుణ్య
వలము నన్నయదేతి కలది బలము
నది యాది కావ్యమా? యఖిలాంధ జనముల
పాలిట సంస్కృతి వట్ట గొమ్మ
కురు వంశ చరితమా? పురుషర్థ మరచేత
జౌపివజాతన సూకులనిధి

మెట్టువల్లి

అంశమునకును - అంశమునకును
 అంశమునకును - అంశమునకును.

౧. అంశమునకు : అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు

౨. అంశమునకు : అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు

౩. అంశమునకు : అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు
 అంశమునకు - అంశమునకు

కవితలు

కీ॥శే॥ శంకరగౌరీ రంగాచార్యులు

కర్మయోగం

పాలలో వంజచాక

కలిసినట్లు, తేలినట్లు

వనిలో మనస్సు

లీనమైతే, మున్నమైతే

మనవి విమల పెరుగుతుంది

జగతికి మంచి జరుగుతుంది.

నాడు-నేడు

నాడు

మన మేధావులు

చేకం కోసం

స్వార్థాన్ని

త్యజించాడు.

నేడు

మన మేధావులు

స్వార్థం కోసం

దేశాన్ని

త్యజిస్తున్నారు.

మిసీ కవిత

ప్రణవంలో పరబ్రహ్మంలా,

పరమాణువులో ప్రపంచ కక్షలా,

బీజంలో పట మహా మహాజంలా

మిసీకవితలో

అణి ఇరుకుంది

ఆనందమైన

శ్లో॥

ఇప్పటి కవనం

ఇప్పటి కవనపు

ఇతివృత్తమనకు

ప్రతిదీ కేంద్రమై పోయెను!

వరిధి లేనే లేదాయెను॥

సామ్యం

పిల్లవాడు

వండుతని

విత్తనాన్ని

పారచేసాడు.

పెద్దవాడు

ఉద్ధృతిః శం చదివి

ఉవదేశాన్ని

జారవిడుసాడు.

భేదం

అకాశాన్ని నమ్ముకుని

ఇంట్లో వుండిన మంచి ధాన్యాన్ని

మట్టిలో చల్లిపోసి

ప్రకాంతితో వుండే ఉదారుడు

హాళికుడు.

అవకాశాన్ని నమ్ముకుని

మంట్లో వుండిన మంచి ధాన్యాన్ని

ఇంట్లో దాచేసి

అకాంతితో మందే కూరుడు

వరకుడు.

మండల మాట

ఆంధ్రీకి అర్హ మణిహారం-ఆంధ్ర పురాణం

డా॥ అయ్యల సోమయాజుల గోపాలరావు

బుధులెల్లన్ నులియంప నాండ్ర చరితల్
పూర్వోత్తమార్గంబునన్
సుధలందించ రచించె తవ్వకవితా శోధాయ
మానుడు శ్రీ

మధునావతుల వంశమండనుడు శ్రీ
మత్సర్య నారాయణుం
డుదళన్ గీర్తి వహింపనాడు కయిమోడుల్
తత్కవిస్వామికిన్

అభినవజీవన్ మరదల్ అభినవ సన్నయ
మధునా వంతులకు బమర్పించిన కైమోహ్య ఇది.

ఆంధ్రత్వ హృంద్ర భాషాన.. చచ్చిన్య
తవనః ఫలం అన్న అప్పుయ దీక్షితుని మార్గంలో-

తెలుగునాటబుట్టితిని తెల్లుబిడ్డంద
నైతి తెలుగు మాటలాడ నేర్చి
యుంటి తెల్లుభాషను ఉచితవిజ్ఞానంబు
బడ మగంటి త్వ ప్రిపడుచునుండి

అన్న తెలుగు కవి బుధునావతులు మరీలేరంటే
వెన్ను వినిపింట్లు అవుతుంది.

ఆంధ్ర రచయితగా ఆంధ్ర సంపాద
కునిగా-ఆంధ్ర పురాణ కర్తగా ఆంధ్ర
కల్పిణునిగా-అద్యతాండ్ర కవి శేఖరునిగా
ఆంధ్ర దేశానికి, జాతికి, భాషకూ అపూర్వసేవ
రందించిన కళావహుడు వారు.

పదవ ఏటనే మామయ్య ఓలేటి వెంకటరామ
కాశ్మీరికి పద్యాంలో లేఖవాని-'నీ పనికివంపు
కవితారీతి పరికించితి...నీవెల వడ్డెములునేను రచిం
పగలేను' అని వారి ప్రశంస గాంచిన కాశ్మీరు
తొలుత నుంచీ ఆంధ్రాభిమానంలో 'ఆంధ్ర'కుటిరం
తొలిపువ్వుగా విశ్వనాథ పీఠకతో 'రోరణం' నమ
ర్పించేరు. షడ్దరన్య సంగ్రహాన్ని-పతంజలి
చరిత్రనూ దన్వంతరి చరిత్రనూ అందిం
చారు. శ్రీహర్షుని రత్నావళిరాసుని 'స్వప్న
వాసవదత్త'నూ ఆంధ్రీకరించాడు. సంస్కృత
రూపకం కౌముదీ మహాత్మనాన్ని సంస్కృత
ఉభయాం ఉడి సారికనూ అనువదించాడు. విషా
దాంత కథాభావ్యం వసుంధర'ను అనువదించేరు.
వీరేశలింగపదాలలో వినిపించేరు. శ్రీనిధ
నింకావాన్ని ప్రచురించారు. శతకంలో సగమైన
'పంచాంగ'గా పదహారు ప్రసిద్ధ దర్శన సిద్ధాంతా

లను సంగ్రహించి నదాశివ పంచాశికగా రూపొందించారు. ప్రపంచ తెలుగు మహాసభ సంధర్భంగా 'తెలుగు రామాయణాలు' తిరుపతి దేవస్థానం ప్రచురణగా ఏకావిశి- నన్నయ వ్యాసపీఠం వంటి వ్యాససంకలనాన్ని వెలువరించేరు. మంచన కేయూర బాంచర్లత్రన 'సిరి కథా జ్యోతిగా' చదవడంతో నిబంధించేరు. బుద్ధుని జీవిత కథను బోధివృక్షం సవణగా-రాయల కొండపీఠ ముట్టడిని 'కళ్యాణరాజు' చిన్న నవలగా రచించేడు. ఇతర చారి వ్యాసాలు ఆపి ఇవి చాలవున్నాయి.

ఎన్ని అసంఖ్యాక రచనలందించినా-మధునా వంతుల వారసగానే ఆంధ్రం హృదయంలో మొదట నిలిచేది ఆంధ్ర పురాణం-రథువార మేది లేది ఆంధ్రరచయితలనూ.

శాస్త్రిగారి పాండిత్య ప్రతిభలు ఆసామాన్యమైనవి. తొలిగురువులు తండ్రి సత్యనారాయణమూర్తిగారే. మలిగురువులు మహేంద్రవాడ సుబ్బారామ శాస్త్రివర్యులు. కొద్దికాలం విజయనగర మహారాజు సంస్కృత కళాశాలలో విద్యాభ్యాసం ఆపై మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయాధ్యారా 'విద్యాన్' పట్టా స్వీకారం. చిన్ననాటినుండి సంస్కృత కావ్యాం మీద అదరం-అనక్షిగం శాస్త్రిగారికి 'రఘువంశం' అంటే ఓ ప్రత్యేకదృష్టి. ఆ తరువాత ఈ శతాబ్దిలో జాతీయోద్యమకాలంలో వెలువడిన ఆంధ్ర పెరులో-ఆంధ్ర ప్రజాస్థిపింది ఖండకావ్యాలు రాజావ్రతావనోహచరిత్ర శివభారతం వంటి ప్రాచీనకావ్యాలు శాస్త్రిగారి మనసుకెక్కియి. ఐదూ నాయక కావ్యం 'రఘువంశ' స్ఫూర్తితో ఐదూ నాయక పర్యవీరాజితం ఆంధ్రపురాణాల రచనకు పూనుకున్నారు.

"తొమ్మిది వర్షాలే ఎందుకు రచించారు? అన్న ప్రశ్నకు మధునావంతువాసి సమన్వయం ఇలావుంది-"ఆంధ్రం ఆభిమాన గ్రంథం భారతం 18 వర్షాలు చాసిలో సగం 9 కదా! అంతేకాదు-మా ఇంట్లోనే కామేశ్వరి. ఆమెకిష్టమైన సంఖ్య 96 కాబట్టి నవవర్ష సంభృతిగా సంతరించేను."

ఆంధ్రపురాణం-ఆంధ్రవాఙ్మయ సరస్వతికి ఆశ్రయ మణివారం. హరిమహారాజునుండి విజయరామవనాయకునివరకూ, గుణాధ్యునినుండి చేమకూర వరకూ రాజుల కవుల రసవచ్చురిత్ర ముట్టములు సృజితములు-వగడమాలె వర్షాదు గ్రగధనశోభతో భూష్యభూషకతావమునొందియున్న తీరులో అందించిన మహాకావ్యం ఆంధ్రపురాణం. "ముడివర్చినాక నవనోజ్జ్వల భాషాకృతిగా రూపొందించుట శాస్త్రిగారి సహజమైన వైదగ్ధ్య విశేష"మన్నాడు ప్రముఖ చరిత్ర పరిశోధకులు మల్లంపల్లి సోమేశ్వరశర్మగారు.

ఆంధ్రపురాణం తెలుగువే- నేటిని పూర్వ రాజన్యుల చరిత్రమేకాదు నిన్నయూ కవితా గుణాధ్యుల కావ్యజీవితాలకు చందస్సుందరమైన రసవత్కవిలా రూపంకూడా! అని, పద్యాన్ని ద్వేషించేవాళ్ళివేతకూడా ఓహో అనిపించుకున్న చందస్సుందరమైన కావ్యం-అని సహృదయ విమర్శకులచేత అక్షరగండపెండేలాలు వెణుండుకున్న మధునావంతుల వాక్య. రథా కల్పనలో కవులకు స్వాతంత్ర్యం కవులు విమర్శకులు.

యథస్యాత్ అనుచితం వస్తు నామకస్య రసస్యవా ।

అవశ్యం తత్త్వరిత్యాప్యం అన్యథావా ప్రవర్తియేత్

అని సంస్కృతా లింకాదిపలుకే—

'Minor deviation from historical truth are not uncommon features of historical Verse' అంటారు K. D. Ghosh.

శాస్త్రిగారు దీని కనుగుణం గానే 'రాజాజా సారంగధరుడు' కథను—రాయరా అచ్చాజీ గుడ్డు పెరికించినన్న కథను—బంధితుడై ఢిల్లీకి కొనిపో బిరస ప్రభావక్షుని యుగంధరుడు తిరిగి తీసుకు వచ్చినన్న కథను చారిత్రకలామోదించని వర్ణి నారు. కునక్కేవుని కథలో ఆంధ్రజాతి శశింప బడిన జాతి. పౌరాణికులామోదించింది. ఆంధ్రు డేలిన దేశమాంధ్రదేశమని చారిత్రకు రామోదస్తారు. శాసనాంధ్రాంధ్రాన్ని తొలగించి విశ్వాదిత్రుడు క్షత్రియుడు కాబట్టి అతని పుత్రులే ఆంధ్ర రాజ్య స్థాపకులు కావలెనన్న అంశారాంధ్రతో రచించేసంటారు శాస్త్రిగారు. పురో ముఖ్యమైన మార్పు—హాడు భార్య అవహసించుటవలన సంస్కృతభాష నభ్యసించెననాక. విజ్ఞానవంశ మైన భాష కాబట్టి సంస్కృతభాషపై ఆసక్తి పెరిగినట్లు చూర్చి హానినిసాత్ర కూడాత్తర చేపూర్చేరు.

ధూర్జ పత్రాలపై రక్తక్షరాణతో శైలావీ ప్రాకృతంలో గుజాధ్యుడు రచించిన బృహత్సమను పోలుడు నిరాకరిస్తూ కలా అంటాడు....

'త్రోవిన తీర్పు మెచ్చవందో' వెలసేయక
పెంచుకొన్న యీ
వాచనికై కమన ముగము వాటిమీఁ క్కరి
లోన వన పై
కాదిగ వ్రాత-రక్తముగ సాగిన మూరర
పత్ర సంతతుల్
మా చవిగావు, మీ యటుకుల బెదవువ్యుల
కిండు తిండిగన్—

గుజాధ్యుడు కృష్ణానన్న కావాలితి చేయ
చరచినాడు—

'వాచిని నేండ్లుగా బహువిధంబుల నోచితి
చేత్ర మాంశముతో
వేచితిం గమ్మనై రుచులు దెల్లగు శీయువ
బోర వుక్తిసి
వాచపి తిండికందు గొని ఎట్టుతి; పాపక;
వాడి నాటకలో
చాచుము: కృష్ణ వీక్షణములంద. యంపుము
పేద చండితున్—

సౌజన్యంబుల మేకతాలు మెయినాచ్చాదించు
కొన్నయిట్టి
రాజుల్ రాజులు: రు— బెబ్బులు: బు. వీరా
మాశ్రమస్నేద పా
భోజలంబు హరించువారు : కృతయిత్తున్నెచ్చి
త్రైకోగదే
నీజివ్య గ్రహులన్ ధనాబయద : రాజీం
పంజీర స్థాయిగన్
మీనలతేనయల్ విసఫ మెచ్చులు, గచ్చము
గాని తొగిగుఱ
మోసపు కాసుకల్, మొగము ముందరి
నవ్వులు నొల్పిపోసి వి
శ్వాస కృతజ్ఞతా హృదయరావుకరల్ దిగ
ద్రోసి డీత్రో
ద్దానము దీర్చునొన్న స్పృహలా : రవిలాకశ
నుద్ధరించుటల్'

ఇలా ఈ ఘట్టమంతా హృదయాన్ని గజినిని
పిరదాసిని గుర్తు చేస్తుంది.

నన్నయ్యరచన చెందున్నర శర్వాలతో ఆని
పోదానికి కాకజాలు ఎన్నో చెప్పేవు చంద్ర
కారులు—కండితచరిత్రకారులు. కానీ మధుర

వంతులవారి ఊపే వేరు. వ్యాసభారతం చాచి
యాకు కట్టగా కట్టవలో ఆ రహస్యాన్ని
నిశ్చేపించారు.

లలితములైన యక్షరసం లలితనికైతి ప్రాక
లాటియా
కులవతి మూలభారతము లంత దిగంబడి
మూడు వర్ణముల్
కలిగినవాని గట్ట యెడగా విడగొట్టుదు
వ్యాసపీఠపై
నిలుపుటకులదె యొక్క సమజీయత కన్నడ
పద్ధి గంటమున్

రమునాథరాయలు మధురపీఠస్థు నాచుకుట్టి
వరిచూసిస్తూ —

‘వీరెవ్వరయ్య మధురమ
హరాజులె : బుట్టు కృపణులయి పట్టుపడన్
వీరికి వలసెనె యని సు
స్మేరముఖులు వానిలోన జీవము నెలిపెన్’

ఆనడంలో అఖిల నన్నయ్య నన్నయ్యను
రచిపంపజేస్తాడు.

నద్యమువెప్పగా కుముపట్టను సేదగు పేరు
నెప్పిసన్
గద్యముగూడ వద్యమయి గద్యముతో
వరువెత్తు జూచితే
పద్యమయారె నీ కవిత్వ, ఎంతయు నీదగు
చూట చెల్లరే
భాద్యము నీదుబాస, సరిగా వలీయించిలిసా
కవిశ్యరా :

అన్న శలావదాని వేలావారి ప్రశంస
మధునాథమల వారి ప్రతిభకు దర్పణం

చరిత్రలోని సర్వనిష్ఠ - వాల్మీకి రామణి
యకాన్ని వెనవేసుకొన్న మధురకావ్యం కాబట్టే.
అంద్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ-స్థాపన గ్రంథ
జవాబుతో భరత్ స్మృతి సంపాదించింది. అందుకే
మును కవితం మధునాథమలను అంద్ర విశ్వేశ
వరివత్తు కళాప్రహ్లాదునిగా సంతాపించింది.

కటివల కడిమెళ్ల ఎర్రసూద శలావహా —
కళాప్రహ్లాదు మధున వంతులవారి జీవిత చరిత్రను
‘మధు జీవనము’ పేర పద్య కావ్యంగా అమూల్య
కల్పనా మహనీయంగా విసిరించారు.

అందుతో అంద్ర వ్యాఖ్యాని - వాల్మీకి
వ్యాసుల మొదలు-సంస్కృతాంధ్ర మహాకవు
లందరూ ప్రస్తుతించే ఆటూ-శ్రీశ్రీ కూడా —

‘ఎ దేశ చరితమయ్యును, గదేడియు కూడ
గర్వికారణమైచున్
వాదాదిలిగాసి, యౌరా తీసి, జూచి మిగుల
యజ్ఞుర వడితిన్
లేడీలు పస్తావేజులు, కాదంబెన చరితమున్న
గానీయచి మ
య్యావృష్టిని నడిపింప, సావిత్రీలను ప్రతి

అడవి సహృదయ హృదయ
నందకరం.

శరన్నండలి వ్యవస్థాపకులై సాహిత్యోత్త
లకు ఏటా పురస్కారాన్ని అందించే మధునా
వంతులవారు ఏమేటి శరన్నండలి రాణి స్వర్ణ
స్థూప కావడం అయిన అఖిలనన్నయ కావడమే!

రాజరాజు నన్నయను గూర్చి —

అన్నా! నన్నయ! మాకు దగ్గరియవయ్యా!
లేదు కాలేదు నీ

“అంకలన్నీ అట్ట కట్టన
బొమి కలన్నీ ప్రోవు వట్టన
బాగితం వలె వలచబారిన”
వెల్రెవాడ, కుర్రవాడ

యిలా ఎందరో హీనులు, దీనులు కనిపించారు.
బానితో సమాజాన్ని పరిశీలించ సాగిన శ్రీశ్రీకి
సమాజం వ్యక్తుల పట్ల ప్రవర్తిస్తున్న దీరు ఆశ్చర్య
ర్యాన్ని కలిపించింది. అది “అంక/” అన్న గేయ
ఖండికలో సూటిగా చెప్పారు మహాకవి శ్రీశ్రీ

‘నిప్పులు చిమ్ముకుంటూ
నింగికి నేనెగిరి పోతే
నిదిరాశ్యంతో పీరు
నేతురు క్రక్కకొంటూ
నేలకనే రాలిపోతే
నిర్దాక్షిణ్యంగా వీరే ...’

సమాజంలో ఉన్నత స్థితికి ఎదిగిన వ్యక్తిని
చూసి దానిహామనే సమాజం పతనమైన వ్యక్తిని
చూసి ఎంతో నీచంగా చూస్తూ నిర్దాక్షిణ్యంగా
ఎదివి పెట్టేస్తుందని శ్రీశ్రీ ఈ మిసి కవిత్వలో
వివరించాడు. ఇది శ్రీశ్రీ గుండెల్లో సూటిగా చాటి
నట్టి, సమాజంలో కనిపిస్తున్న దుర్మతి.

దీనిని బట్టి సమాజంలో రెండువర్గాల
వారున్నట్లు గ్రహించి ఉండొచ్చు. అందులో
ఒకరు

‘వడ్డించిన విస్తరే జీవిత మైన అదృష్టవంతులు’
రెండవవారు.

‘ఒక్కొక్కమూరు విస్తరే దొరకనివారు’
మొదటివర్గం వారికి ‘మంచీకి చెరుకి నదుమ కందు
గోదలున్నాయి’

రెండోవర్గం వారికి ‘గోదలులేవు’

‘ఉన్నచోట చాలు మూకులంకా వెనక్కి
పోతామంటారు కూడా’ మొదటివర్గం వారు
‘ముందుకు పోతాంమేము. ప్రపంచం నూ వెంట
వస్తుంది’ అంటారు రెండోవర్గంవారు.

‘అవి.ప్రామాలు మార్పుకొని
సుఖాలు కామించే వాళ్ళు’

మొదటి వర్గం

‘అభిప్రాయాకోసం
బాధలు లక్ష్యపెట్టని వాళ్ళు’

రెండవ వర్గం

ఇలా సమాజంలోని రెండు వర్గాలలోని
వ్యత్యాసాన్ని గమనించిన శ్రీశ్రీ

‘దొంగలంజకొడుకులచే మెసరే ఈ
ధూర్తలోకం లో పలబడ జాంక
తలవంచక వెలిపోయిన నేస్తం’
అడుగుడుగనూ పొడనూపే
అనే కానేక కర్నవులతో
పొంది చిక్కుల్లో కరవజూచే
పంచకాల ఈ జోకంతో వాసగక’

వెలిపోయిన నేస్తం కొంపెల్ల జాడారనరావు
యొక్క ‘సాహసం ఒక ఉదాహరణ’గా ‘జీవితం
ఒక ఒరవడి’గా తీసుకొని ఈ నిరాశామయ
లోకంలో కదన శంఖం పూరించాడు శ్రీశ్రీ

ఈ నిరాశామయ లోకంలో—

‘పడుపు కత్తె రాక్షసరతిలో’

అర్థ నిమిలిత నేతాఁ

బయంకర బాధల పాటల పల్లవి

ఉరితీయబడ్డ శిరస్సు చెప్పిన రహస్యం

ఉన్నాది మనస్సుపైవారో

ఘూకంకేకా, భేటం బాబా

సమ్మి కట్టక కూలల వాళ్ళల బిడ్డల
అకడీ చీకటి చిట్టల
హాహాకారం: అద్దావం

మొదలైన వెళ్ళొ దృశ్యాలు కవిపించాయి. పతి
తులు: ప్రభులు. బాధానర్పకప్రభులు, సనిదేశక రథ
చక్రపు చిరునులలో పడినలిగిన జీనులు: హీనులు
కూడులేవి, గూడులే, పప్పులు, చిట్టలు... ఇలా...
ఇలా... ఎండలో... మరెండలో... కనిపించారు.

ప్రపంచదేశాల చరిత్రల నన్నుంజిన పరిశీ
రించిన శ్రీ శ్రీ

"ఏ దేశ చరిత్రమాలినా
విమున్నది గర్వకారణ" మని పెదవి విరిచి
"నరకాతి చరిత్ర సమాచారం
పరిపేదన పర్యావరణం" మని

"రణరక్త ప్రవాహానిక్ర" మని
దర్శింపించు కల్పాక్షు తినడమని

"బలవంతులు దుర్బలజాతిని
బానిసంను గావించార"ని గ్రహించారు
"మరితించిన జన సందోహం
ఆశ్రయాల హాహాకారం
చరిత్రలో మూలుగున్నవి"ని గమనించారు.

"బలవంతుల దౌర్జన్యాలూ

దనవంతుల పన్నాగాలూ" యికముందు కొర
సాగకూడదని, నైజునదీ నాగరికతలో సామా
న్యని జీవన విధానం, లాజ్ మహల్ నిర్మాణానికి
రాక్కెత్తిన కూలీలు, సామ్రాజ్యపు దండయాత్రలో
సాహసించిన సామాన్యులు, ప్రభువు పల్లకిమోసిన
బోయీలు — పీళ్ళగాతలు తీర్చిదిద్దాలనీ, అదే
నిజమైన చరిత్రఅనీ, సామ్యవాద సిద్ధాంతాన్ని

మహాప్రస్థానంలో ప్రస్తావించి కించపరచుకుంటు
న్నా శ్రీ శ్రీ.

సమకాలీన వ్యవస్థకు ప్రతికూల నిలబడే

"అకాశపు దాహించు
జగన్నాథుని రథచక్రాల
రథ చక్ర పరివహమైన" ను

"మూహ్యం వట్టిస్తాను
భూకంపం పుట్టిస్తాను" అని అభయ
మానం అందిస్తాడు మహాకవి శ్రీ శ్రీ.

సమాజంలోని దీనుల పట్ల, హీనుల పట్ల
దగా పడిన తమ్ముల పట్ల ప్రేమ మాననం చూపి,
సానుభూతి చూపి

"ఏదవకం దేదవకండి" అని సమాధాయించ
వలసిన బాధ్యత మిగతా సహజంపై ఉందని
ఉద్ఘోషించాడు శ్రీ శ్రీ అప్పడే,

"స్వాతంత్ర్యం
సకల భావం
స్వాతంత్ర్యం
సాహిత్యం

పురాదలై ఇళ్ళు లేచి "సమకాల తమ్మునిస్తు
సమాజాన్ని శ్రీ శ్రీ ఆగించారని శ్రీ రావమల్లు
రావచంద్రారెడ్డి (సారస్వత వివేచన) అన్నారు.

తమ్ముని స్టే సమాజాన్ని ఆగించిన శ్రీ శ్రీ —

"కుక్కపిల్లా
చిగిత్తల్లా
నబ్బుచిగిల్లా
హీనంగా చూడకదేన్నీ
దీతా: యమేనాయ్ అన్నీ"

“అని అతి సామాన్యమైన వస్తువుల్ని కూడా
ఉన్నతమైన వానిగానే భావించాడు. సామాన్యమే
అతని కవిత్వకు ఆధారమైనాడు. సామాన్యమే అభ్యు-
దయాన్ని కాంక్షించాడు.

అప్పుడే—

“ఏనో

పీడనో ఎవడో మోషలు”

వివక్షతయి, వివి కనిక

“పుడమి కల్లిక

పుడమి నొవ్వులు

కొత్త పుట్టిని స్ఫురింపించాయి”

క్రొన్నెత్తుకు నిండిన యువ యోధులు

‘జగముండా బలిశతర్థి’ గా నిలచిన నాడే

“రజాతక పరివర్తన”గా

‘అభ్యుదయ’ గా కనిపించాయి.

అందుకే

‘మరో ప్రపంచం

మరో ప్రపంచం

మరో ప్రపంచం పిలిచింది

పదండి మందుకు

పదండి తోసుకు

హోదాం. హోదాం వైదైకి !’

అని యువశక్తిని మేల్కొల్పాడు. యువశక్తి
తరంగమై కదలాల్సి, పరదలా ముందుకు రావాని
కోరలాడు. అప్పుడే సమాజంలో ద్విత్వ జట్టడుగు
వర్గాలు అనే జేపిం లేకుండా సోకుండు. అసన్నా-
మమ కవి శ్రీశ్రీ ‘ఓ’ కన్న కమిలో ఈ పాదాల్తో
ఇలా అంటాడు.

‘పాదాల్ తరంగం ము కదలు కదలా

నీ ‘అంజెత్తు వరదలో’ నిమోన్నతాలు
కరగు, కరగు’

అయితే—

‘ఐక్యం అన్నింటికీ మూలం’ అంటాడు
అందుకు వ్యతిక్తి బహువచనం కత్త’ అంటాడు.
వ్యక్తులందరూ కలిసి ఒక శక్తిగా చూపుదిద్దుకున్న
సమాజం కావాలి.

‘మన చొక్కా చూసకాటి’ అనే సమాజం
కావాలి. అలాదే ‘జనావకే కుటం పూది

కాంతి, కాంతి, కాంతి, కాంతి

జగముండా అయిస్తుంది’

అని అటువంటి సమాజం కోసం కంబుగన్నాడు
మహాకవి

కష్టే పరి మనః, శ్రమయేన జయతే అని
నాటి నుండి నేటి వరకు శ్రమ శక్తితో ఉన్నత
స్థానం యివ్వబడింది.

‘త్రిలోకాలలో’

‘తికాలలో’

శ్రమైక జీవన సాంద్ర్యానికి

సమాప్తమైనది లేనే లేదని’

సమాజానికి బాటి చెప్పాడు శ్రీశ్రీ.

‘కదిలేది కదిలించేది

చూలేది చూపుంచేది

పాడేది పాడించేది

పెనునిద్దుర వదిలించేది

మును ముందుకు సాగించేది

పరిపూర్ణత త్రొక్కుకొచ్చేది’

‘శ్రమైక జీవన సాంద్ర్యమేననీ, అదే సవ-
తవానికి కావాని అంటాడు మహాకవి. అది సమా-

జాభివృద్ధికి మూలకారణ మవ్వకుండు
ఉద్దేశ్యం. అందుచేత 'ప్రపంచసీతి'
అంటారు

16-3-43/సి,
బి.వి. పి.సి, గవర్నమెంట్.
ఆనకాపల్లి-531 002,
విశాఖ జిల్లా.

రాయప్రోలు సాహితీ వ్యక్తిత్వం

మాదిరాజు రంగారావు

తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచంలో అభినవ
కవితా దివి రామప్రోలు. కవిత్వాన్ని తవస్సుగా
భావించిన మనీషి. చరిత్రతో ఎన్నో ఆహుతవిమలా
లకు తట్టుకొని నిలిచిన ఆర్థ సుస్కృతికి చెందిన
సంప్రదాన శక్తి భూమికగా, అంగ విద్యా
ప్రభావం సమర్థవంతమైన జీవనవేళతో సంస్కృ
త హృదయంలో నవవ్యక్తిత్వ ముద్దె. రాజకీయ
చైతన్యం స్వార్థాన్ని త్యాగిలాన స్వేచ్ఛా ప్రకటనతో
మారే సమాజంతో ఆకాశానికవరమైన మార్పు
లకు విముఖుడై నవ్య పత ప్రదర్శకుడు. కవి
త్వాన్ని తాత్విక కలంపై నిలపించి, రచనలో
అంతరంగ సౌందర్యాన్ని అభివ్యక్తిస్తూ, సామాజిక
తలంపై సావధానమైన మార్పుల్ని గుర్తిస్తూ,
స్వాగతం వలెనే వైతాళికుడు. ఆధునిక
సాహిత్యంలో ఈయన సాహితీ వ్యక్తిత్వం, అరణ్యం

మూలకారణమైంది. ఇంకా సంప్రదాన
మార్గానికి సుస్కృతజాత్యుల సంతరించిన జీవిత
రూపాన్ని సద్వివరణ చేసింది.

మొదట్లో ఈ వ్యక్తిత్వం స్వాతంత్ర్యోద్యమ
స్ఫూర్తితో, దేశ భక్తి కాంతితో ప్రకాశించింది.
జాతి సంస్కృతి పట్ల జాతీయతకు గురువేసింది.
గర్వాభిమానాన్ని వెలిగించింది. ఈయన విత్వం
ఉద్యమరంగంపై చేసే పదాంతో ఆకర్షించింది.
పాట తైలితో జనామోదాన్ని పొందింది. అమగా
వతి పట్టణంలో బాధ్యులు విశ్వవిద్యాలయం స్థాపించి
దీని నాటి చేతనోన్మేషంతో శాంతిని సాధించుతూ
కాక పెట్టిన కాలరీయం కడస పొందిన స్మృతిచే
ఉత్సాహ సంరంభంతో అంగీకరించిన మీసాన్ని
ప్రబోధించింది. ఇది ఆధునిక కవిత్వంలో తెలుగు
కవిత్వానికి అరుణరేఖ.

ఈయనలో సమకాలీన ఉత్సాహం ప్రేరణ
ఉంది. తెలుగు వనంపై ముక్కుపెట్టకుండు, అర్థ
సంస్కృతిపై అభిమానంతో సమన్వయం
పట్టిన స్వతంత్రమైన ఆలోచనా ప్రపంచంలో
తెలుగు సాహిత్యం ఈయన రచనతో
మలుపు తిరిగింది యువతరాన్ని సృజనాత్మక
శీలంతో ఉత్తమమైన విలువల వైపుకు ఉన్నతమైన
విత్వం వైపు ఉన్నతంగా చేసింది.

పాశ్చాత్య భావప్రసారానికి లోనైనప్పటికీ
భారతీయ చేతన ఈయన మానసిక ప్రపంచానికి
మౌలికమైన జీవరూపంగా ఉంది. ఇది చివరదాకా
నిలిచి స్థిరపడింది. పాతగుడ్డలు పాతవైపులు;
కొత్త గుడ్డలు కట్టుకొందుడు చావు బయటకు సత్య
మింతే. "కానీ సాహితీ యథావిధిగా సవాని
గృహానికి నరాలవరాణి కథా శరీరాన్ని విషయ
జీర్ణావస్థాని సంయత సవాని దేహి" (గీత-11)

22) ఇంకా "నీవారాగ్రము మాద్ర నూత్నముయి హృస్విలాభ మధ్యస్థలీలా విద్యుచ్ఛితలీని జీవుని మొగలో దర్శించి" - హృదయతిక కోళమున నీవార శూకాగ్రముగ మెరసె కవచమున్ - దీనికి సీసారశూక వత్తస్నేహిత తాన్యభృతనావహా' ఇత్యాదిగా ఎన్నో ఉపనిషద్వాచ విధిలు ఈయన రచనలో వివృతమైనాయి. ఈయన చాత్రిక చింతన ప్రధానంగా తారతీయ వేదాంత భావనాభ్యుమైంది

ఏమిందున జలమైన ప్రవాహం. ఈయలో దిబ్బాంగుతో అతీంద్రయ తాపంతో ప్రాణితమైన చింతలో, పేమరత్న స్వరూపానికి సవనవో స్నేహాన్ని చేకూర్చింది. ఇది ఈయన సాహితీ పక్తికాన్ని ఆంధరమైన ఆధారకత్తి చేద్రం.

ఇది ఇట్లా ఉంది. సాహితీక తలద్రై ఎన్నో వాస్తవాల దీని చుట్టూ తిరిగే సీతాచెన్నో, రచనలో పశ్చేషణ కడుదూరాయి. ఇవి సంస్కార ఐదు చెందినవి కావచ్చు. మార్పుకు దారి తీసేవి తారవచ్చు. కేవలం నిలవకు చెందినవి కావచ్చు. ఉదాహరణకు ఇర్రావతికలో కన్పించిన ఒక శ్రీ ఆహుతి వ్యాసయ్య పుండన రూపమే స్నేహంత కావ్యం. ఇతివృత్తం. ఈనాటికి సెలవిఉన్న కన్యక వరకుం. 'కన్నయను పెండ్లి యాడునో' తండ్రి అర్హణము చేయు శూకాగ్రాహ్యరసను పెండ్లి యాడునో' ఈని ఆవేదనతో ప్రశ్నించడం జరిగింది. దీని వెనుక జీవితానుభవ పరామర్శ, రత్నాస్నేషణం ఉంది. చింత తృణకంకణం అశుమతి కృష్ణమమం - కష్టమల స్నేహంత మొదలైన తాత్పర్యోని హృదయాన్ని నిత్య జీవితంలో తపస్వవదే రచనలోకి ఇది సమకాలీన జీవితానుభవం చేసే పరిపక్వమైన సంస్కరణలకు సంస్కార హృదయాన్ని ప్రవిందించినది. ఈ కృతుల్లో నిస్తురణం

ఆదర్శ రూపం. అలాటి ఓహవంతుల్ని బాగా ఆకర్షించాయి. వీటి నిర్వాహణ రూపం ఆయనెవ లాన జాలంతో. సమాహితమైంది. ఇతివృత్తంలో పోయే ప్రోకతలు, సీనుకున్న మలమల మార్పుకు సంకేతమైనాయి. ఇతివృత్తంలో నవ్యం. ప్రసన్నమైన శైలి, మధురమైనాయి. వద నయోజనం, అర్థంలో మార్గవం-అభివ రూపానికి ప్రాసెస్యం వహించాయి. సమాజ చరిత్రలో వర్ణితుల ప్రవాహం చేత వచ్చే, మార్పులకు గుణంగా వదనించే ఆలోచనలకు, నియమైన సాహితీకృత్యమానికి రాయప్రోలు స్పందన శక్తిగా కనిపిండు. అటు వాక్య రమణీయకతో పాటు ఇటు సాహితీక స్పందన కలిసి రూపొందింది. చిట్టమంచి వంటి తీక్షణమర్కుల ఆరవిడికి సెలవిం దియ సాహిత్యం, చిట్టమంచి - చిల్లో His imaginative gifts are of a high order and his power of phrese is remarkable almost unique', (ఉత్తరం-26-5-1919) తృణంకణం -1066. అనివార్యమై: చిత్త గతిని జట్టి సాహితీక రూపం, తంద్రాన్ని జట్టి లోక ప్రవృత్తి మారకం సహం. దీని పాటు సాహిత్యం కూడా మారుతున్న వాస్తవాన్ని గుర్తించడం ఈయన దూరదృష్టికి సంకేతం. రాయప్రోలు సాహిత్యం-చంద్రాయ మౌలకలను రక్షిస్తూనే, ఖుణ్ణమైన మార్గంలో వాంఛా స్వంగతమైన ఆలోచనా కదలిక ప్రత్యేకతను పొందింది. ఈయనలో ఉన్న ఈ ప్రవృత్తి మొదట్లో అకు కలితా మార్గంనుండి నవాసాకి తారణమైంది. స్వతంత్ర మార్గంలో, సన్నమైన భావప్రవాహంతో వదలంధాంతో బాసూర్తిలో అర్హత రహ్యానికి నిబద్ధమైంది

జీవితంలో కదలిక సాహిత్యం ను. ఎక్కడో ఓహవం తత్వప్రపంచం అనివార్య జీవితమై

వినిపిస్తుంది. తత్త్వం-సాహిత్యం రెండూ పరస్పరాశ్రయాలు. అన్యోన్యబోధకాలు. జీవితంలో విశాసస్థితులకు దోహదకాదు. తత్త్వవేదంలోని హేతుగుణం అన్వేషణ దర్శనం అనేవి కవిత్వంలోని రామణీయకత్వం ఉదాత్తమైన ప్రయోజన రూపాన్నిస్తాయి.

ఈ దోరణిలో ప్రేమతత్త్వం విశిష్టపథంలో ప్రవర్తిల్లింది. అంతఃకరణ సౌందర్యం-ప్రకృతి కాదాల్పిం-చైతన్యం-ఆత్మ అనేవి, ఈయన రచనలకు వివిధ స్థాయి బేదాలతో తాత్త్వికతను సిద్ధిపజేశాయి. 'నాకు మాత్ర మన్నియు పువ్వులే నాత్మసరణి'—నవీన సౌకుమర్య సంస్కార గుణాలతో అనేక వ్యక్తిత్వాల్లో ఉండే చేతన ఒక్కటే నన్ను, పరమసత్యం వ్యంజితం,

లలిత. తృణకంకణం మొదలుకొని రమ్యా లోకం రూపవనీతం వరకు జీవితంలో వివిధ దశల్లో, ప్రాణిధర్మమైన ప్రేమపాదే అనేక రూపాలు, హృదయంగమంగా అలోచనాత్మకంగా ఆవిష్కృతమైనాయి వ్యాఖ్యాతమైనాయి. జీవ చేతనాత్మకమైన ప్రేమతత్త్వం—విశాసమైన ప్రాతి పదికపై నిర్మలహింసజీవితం వాత్సల్యం స్నేహం అనురాగం తక్కి మొదలైన భావదళాలచేత ప్రేమ సంప్రదించింది రాయబోలు దృష్టిలో పేర్లు— శృంగారం సమానాధికాలు కావు. శృంగారం గ్రహమైంది. పేర్లు విస్మృతమైంది-నెక మైంది. శ్రీ మాతృమూర్తి-సౌందర్యదేవత పేర్లు న్యూనజీ మొదలుగా ఆపైన జగన్మాత-శక్తి రూపంగా దర్శితమైంది. మొత్తంమీద భౌతిక మానసిక ఆత్మదశల్లో పరిపూర్ణతకై అన్వేషణ సాగింది. ఈ కారణంగా ధర్మలగ్నమైన మనస్సు మరలనం కాని స్వల్పమైన, ప్రేమను పొందే లక్ష్యంతో అవలీన శృంగారరత్నం ఆవిష్కృత మైంది. ప్రేమకుల మధ్య అనురాగం భావా మైన యోగంగాను వర్ణింపబడింది.

ఇంద్రియ స్వర్గతెని, మరల రహితమైన ఆదర్శ ప్రేమమాతం కలిగితమైంది. కవి పూర్ణ మనోభూమికలపై ఎంతో ప్రతిపాదనకంగా తీర్పు బింది. ఈ అనురాగధర్మం భువిత్వం-మభిత్వం కలిగి ఉండనం ప్రతికృతమూ ఇష్టం. భువిత్వం లో తాత్త్వికత ఉంది దులికల్లో రసరామణీయ కర ఉంది. ఈవిధంగా సామ్యతత్వం- కావ్యక రెండు సునియోజితమైనాయి. ఇది వృత్త విశా సలలో. కవుల-భావన-ఆవిష్కృతిలో చలనైన ముద్రతో, సమర కల్ప సంకరావళనం-చీ యోజనా నిర్మాణ రూపాలు. దీని వెనుక ఉంది కవిత్వానికి మూలధన్యాలు. అంరః కవ సాన్ని రంజింపజేసే రసవస్పత్తి ద్వారా సహారం మొదలుగా ఆలం కారి ప్రస్థానం. ఉండవే ఉంది ఈ దృష్టితో ఈ మహాకవి. రచనల్ని 'అనంద శాసనం' బాటితీ వి. సికమైంది.

రాయబోలు సాహిత్యంతో శంకరంగతత్త్వం ప్రశక్తికమైన ఇంద్రియార్థముడి ప్రేమను. విశారం నుండి పరిపూర్ణతను, విశంనుండి పరిపూర్ణతను కోరేది-తొలినుండి చివరికా ఈయన సాహిత్య సాధన అంతా భోదై మమికమైన. అహృదయం తోపమే ఈయన తత్త్వం స్థానో కమితమైన నవీన శిల్పంగా భావించవచ్చు.

ఈ శందర్భంలో ఈ విషయక ఆర్థ సౌకుమర్యం-వ్యంజన. హృదయ స్వ. దం మొద లైనవన్నీ పూర్వాయంతాకు, ప్రకృతమైన ఆలో చనా రూపాలే ఇ. ఈ కవి పరివచిత స్వతంత్ర మైన భావోపసంస్కృతిని పొందింది. ఈ కారణంగా అంతఃకరణ తంద్రుల. ప్రతి చేసింది. భావ సౌందర్యాన్ని అన్వేషించి చేసింది ఉదాన్య దేవతా స్థాయిలో ప్రకృతిలో విశ్వాదనతో ప్రకృతి: ద్వాన్ని ఆవిష్కరించేదిగా ఉంది. ఈ విధంగా రత్న ప్రపంచాన్ని మహాస్తూపే రాయబోలు కలిగి ప్రసన్నమైన కృతితో సంప్రదించింది. సౌందర్య మన్నా రసమన్నా అనందమన్నా 'విశాసరణ

జనాల్లో అన్న వివాద కలిగిపోవడం పోరల్ని
ఒలిచి చూపుతుంది.

రాయప్రోలు కవిత్వం ఎంతో లలిత
మైన కళాసాధనతో రాష్ట్ర రసాస్వాదనా
చోగ్యంను చేందింది, సామాజికేతిహ్యత్త స్వర్ణ
చేర, ప్రయోజన విస్తృత నమోదించి. కవి
దృష్టిలో హితమంటే మనోవాక్యము కన్యల
కన్యంతము చిరుమైంది. ఇది పూర్వ ప్రసక్త
మైన వివంగా వికారంలేని కనమంటే వికలం-ని
దాపంతో ప్రవన్నమైంది రమణీయమైంది.
ఆ మైన సంస్కృతిమైంది వరిభారత విడిచివేసి.
దీని కోసమే ఈయన కవిత్వం సాగన ఈ సాధనలో
ప్రతిభాస్వర్ణమే రమణీయమైన కవిత్వం. మనో
హరమైనభావ బలమైన భావమైన కవిత్వమైంది
పలికింది. ఈ మార్గంలో రాయప్రోలు సాహితీ
వ్యక్తిత్వం ప్రసిద్ధమైన ఆంధ్రకవిత్వ మార్గాన్ని
వదలకుండా స్వతంత్రమైన భావోపన్యాసం
పొందింది.

ఈయన అనిర్వాల కృతి ఈకావీ సుఖ
భిర సమాజ స్థితికి బాగా అనుకూలమైన ఈయన
దృష్టిలో మరల దైవాన్ని సమీపించడం ఉత్తమ

సాధన. మనవల్లం కల్పాక్షయక హర
జీవం కాదు.

‘రాష్ట్ర రాష్ట్ర రుద్రాక్షయన్

మర మతాంతర మర్చియన్

ప్రేమమయ మన విశ్వాసావ

గర్భమే గాయలు కన్య’ సమ సంతోజరి

గేది రాష్ట్ర తాంతర వభావతీ ప్రేమమయమైన

సర తరే సమాజం అవతరిస్తుందా? తవేష్టామై

ఆశ: మారవ సమాజం దీనికే మానవత్వంలో సౌతు

మార్గ కోభాదు ప్రసన్నంగా కలిగిన కావాలనే

‘దీప్త ప్రసాదం’ పొందాలి రాయప్రోలుకావాల.

దేశ శక్తి అర్థ సంస్కృతి పట్ల అభిమానం

కలుగుట జీవితం దాంధ్రత అవ-ప్రేమకదాత్త

వైఖరి-కవిత్వతాదారా నిరసన-సంస్కరణ

హృదయం సామాజిక చలనంలో పురోగమన

సదం-మానవతా పూర్ణమైన ప్రేమకత్వంలో-

అదునిక సాహిత్య యుగానికి ప్రాధాన్యం ‘హరణ్మయ

ద్వారం మహావి రాయప్రోలు అభినవ వ్యక్తిత్వం.

క్వార్టర్ నెం. 14

కాశీయ విశ్వవిద్యాలయం

వరం ల్-506009

వ్యాసముని శ్రీ సృష్టిమంత్రమును ప్రత్యేక
 దేవుని పేరున ప్రసాదించుచున్నాడు.

అంతఃకర్మము

'శ్రీరామానుజుఁడేవమరః కమయాః
 శేషానాం భూమిః సు
 కరాధ్యాయః పుష్కరః కనక
 పౌష్కరః సౌఖ్యం
 భాగః భారతేశ్వరః పుష్కర
 మానః శివదీపం
 రామభారతకావ్యకీర్తిః పుష్కరాః
 కావ్యకీర్తిః పుష్కరాః'

అంతఃకర్మము. శ్రీరామ భారత కావ్యకీర్తి
 పుష్కరాః పుష్కరాః ప్రసాదించును.

శ్రీరామానుజులు శ్రీకేశవంలోని శ్రీ
 పెరింబుడులో పుష్కరంపడులై పాండితీ
 కేంద్రముల నుడువగా అస్మింబారు ఆచార్య
 వర్మలైన పహాపర్మల పరాచకాల నాశ
 యించి కిష్టలై పాండితీ వైకృతం గడించారు.
 దుర్మలాలు అందుకును దోషలో వైష్ణవ
 మహిమను చిహ్నించారు. అందుకు కావ్యమాల
 లను కవి

"శ్రీరామ భారత
 పుష్కరం పుష్కరం కారకం
 పుష్కరం పుష్కరం
 పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం

—అశ్రీ. పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం
 పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం
 శ్రీ సంగ నాథ కరుణా కెరంగతులసి సాధు
 హృదయ వద్మన కరణ సారంగమనీ పుష్కర
 చారు.

వేముగంటి వారి విశిష్ట కృతి

శ్రీరామ రామానుజ స్తుతి

అంతఃకర్మము

తిరునగరి శ్రీనివాస

అనునాంధ్ర శ్రీరామ పుష్కరం పుష్కరం
 వేముగంటి వారి శ్రీరామ పుష్కరం పుష్కరం
 సింహాద్వైతగారి శ్రీరామ పుష్కరం పుష్కరం
 కృతి "శ్రీరామ రామానుజ స్తుతి రత్నావళి"
 ఇచ్చి పాఠ్యంలో శ్రీరామానుజుల పుష్కరం పుష్కరం
 కవిగా పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం
 రాజుల కేంద్రం సింహాద్వైత శ్రీరామ పుష్కరం
 అలాగే లో అంతఃకర్మ పుష్కరం పుష్కరం
 సింహాద్వైత శ్రీరామ పుష్కరం పుష్కరం
 శ్రీరామ పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం

శ్రీరామానుజులు పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం
 మానవాళిలో పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం పుష్కరం

“శీలిమి బంగారు మినీమి వచ్చెంతోడ
మినమినలాడు నెమ్మీడు వెలయు
పడంబు దంబుతో జగదంబు గావించు
మోచివై చిరునవ్వు మొలకలచ
నినా జమిలింతు నన్ను సుకలతో
కరుణా సుకలము దడ కొలువ
సూర్య దీక్ష ప్రకాశిని పండు
కాషాయ పరిభావ వీడ సుమర
మానరుం మానమును మానగానను
నక్షం చేతన కోటిని సుసంకరించు
అత్తమ దేవు మొప్పు నుహాన్యము
వెయ జేసిన శ్రీ సతీ కులలాచు”

—అంటూ కవి శ్రీ పద్మామానుజుల చివ్వు
మంగళ స్తోత్రము— స్తుతాను కృష్ణులు కమన
యంగా వర్ణించెడి

శ్రీ రామానుజుల పొంపటి ప్రతా ప్రభా
వంతో భాష్యరదనా విశేష వైభవంతో వరలి
కారదావి ప్రసాదించిన శ్రీ సత్యకార విరుదంతో
భూషితుడైన మహామోగి. ఆ దివ్యుని ఆసేడు
కీలా చల పర్యంకించు భావ మంతా తిరిగి

‘శ్రీమత్ రామానుజస్తుతి: స్తోత్రం’ (అమృతాక్షం)

రచయిత:—శ్రీ వేమంగం నరసింహాచార్యులు

వెంకట. రూపాయి

ప్రొత్తిస్థానం—శ్రీ వేమంగం నరసింహాచార్యులు

రామమందిరం

సిద్దిపేట—502103

మెకత్ : జిల్లా

‘జాడపడిన శ్రీ దోప మర్కార దుర్బల కాణాని
భందభ సముదాగా మర్రింటిర తిళిమూర్తి.

‘ప్రొత్తే కానా జాడపడిన’ అని వైభవ
పుం నిర్మలమి.

‘జాడపడిన మనసు నుండి’ నీ
చురుగుడు చుట్టూ దృశ్యం
గోరు చూచిచుట్టూ పోయిన బోయిన
దోమల సాంప్రదించున న్మరితు
కలువలారించును బెలువారు సకలి
వలన నన్నెను నమస్సుల పొనర్తు
వేదప్రము మదగా కీంద్రమోనీ యూర్వ
పుండ సాదాగ్న విహ్వలీ మతు”

—నని బోధమాన్యుతులైన భగవద్రామానుజులను
ధ్యానించాలి.

భాష్యారాలు మానవాళి అంతా భగవాన్ముని
న రావేమని విరాగతి దాడిన వారు.

“కుల భేదరహితము, ఆ

జ్ఞాన భావము పరత సకల జలంబు మోజు
లెరుండు జేయ సుపరము
వెలుచుచు వారు”

“రామానుజాక్ష దివ్యా

జ్ఞానభావము సర్వకాల సర్వదేశంబు
ద్వైత భక్త ప్రసాద కలితం

ప్రొత్తే నన్నెలుగార కానుకనుచున్”

—అనికొనెడు అనిముసింకా.

శ్రీ రామానుజ భావాలు సీరితాన్వీ,
వేదాంతాన్వీ, సందేశాన్వీ, భగవానుని గంగా
సుమధుర శైలితో రచించిన శ్రీ వేమంగంబి
రచనలు

సామ్యకాళిమానులందరూ పప్పుక చదవ
చునిన. విశ్వాధుల తోసం పాల్గొన్నవారిలో వినిగా
చేప్పడ నిన విశ్వార్థం “శ్రీమత్ రామానుజ
స్తుతి రత్నావళి”

— తిరుప్పగిరి శ్రీనివాస్

తెలుగు పాట (సిద్ధాంత వ్యాసం)

ఇది రాక్షసేంద్ర కోసం మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమునకు సమర్పించిన సిద్ధాంత వ్యాసం. ఈ పుస్తకం చదవని వాళ్ళకు తెలుగు సినిమా పాట విశ్వవిద్యాలయపు అధికారిక చెయ్యడానికి తెలిసి స్థాయిలో ఉండాలన్న సంకల్పం కలుగుతుంది. కానీ దీన్ని చదివిన తర్వాత సినిమా పాట మీద ఇంకా పరిశోధించాల్సిన అంశాలు చాలా ఉన్నాయన్న అభిప్రాయం వచ్చినట్లు. ఆగవై యేళ్ళ తెలుగు సినిమా పాట మీద వద్ద ప్రణామము,

రచన: ప్రైవేటు

వెల: సాధా ద్రతి: 95కూ.

గ్రంథాలయ ద్రతి: 150కూ.

పుటలు: 370

ప్రతులకు: సబ్స్ క్రిబ్లర్ వద్ద వర్క్స్,

కార్లమార్క్స్ రోడ్.

విజయవాడ-520002.

పొందిన ప. శామం ఈ పుస్తకంలో కులంక వంగా చర్చించడాం.

1931లో పుట్టిన తెలుగు సినిమా పాట ఏ ఏ రకంలో ఏ ఏ ప్రకారం వర్ణం ఏ ఏ వర్ణములు చెప్పి ప్రస్తుత రూపాన్ని పొందింది అనే చారిత్రక కావ్యం నం మీద ఎవరి దృష్టి పడిలేదు. ఆ ఆన వాళ్ళు చెరిగిపోకుండా ఉండడానికి ఈ పరిశోధన అని రచయిత నేపథ్యంలో చెప్పవచ్చును. ఈ

గ్రంథరచయిత స్వయం- గ్రంథరచయిత కావడం కూడా ఈ పుస్తకం ఇంత అందంగా రావడానికి బాహదం కెసిసిసిసి చెప్పవచ్చు.

మాంట్లో చెప్పలేని ఏ అనుభూతిని ఇది అందంగా మనసుకు హత్తుకోలేక చెప్పడానికే పాట నిర్దేశించబడింది మనకు మాట కంఠాని నాడు మధురమైన పాటలనుండి మనస్సు సాహిత్య సంగీతం, సన్నివేశాలలో ప్రతిభాత్మకమైన పాట తెలుగు సినిమాకు తానుకే లాభించింది. అంతటి బలవర్ధకమైన ఈ మాధ్యమం ఏ విధంగా మార్పు చెందుతూ వచ్చినదో ఈ పుస్తకాన్ని చదివితే తెలుస్తుంది.

రచయిత కన పరిశోధనను 1. నేపథ్యం 2. తెలుగు సినిమా పాట-పుట్టు పూర్వోత్తరాలు 3. సంప్రదాయం-సినిగేజం 4. వాడుక-సిని వదం 5. అధునికత-సినికవిక 6. వెబ్ పాట- రేపటి పాట అనే ఆరు అధ్యాయాలు విశదించి చర్చించారు.

నేపథ్యంలో సినిమా పాట మీద జరిగిన కృషి గురించి, ప్రస్తుత పరిశోధనా వ్యాసం గురించి, పరిమితుల గురించి, పాట యొక్క ప్రయోజనం గురించి చెప్పడం జరిగింది. వ్యాకరణం, భాషా సంపద భావాన్ని మొదలైన అంశాలలో సినిమా కవుల ప్రజ్ఞా పాటవాణి ఇందులో కనిపిస్తాయి. రచిత్రిక విశ్వానికి కావాలి, భావ, భావుకత, రసం, ధ్వని, అలంకారాలు, చందస్సు మొదలైన లక్షణాలు ఎంత వరకు సినిమా కవులు సాధించారో చెప్పడంలో రచయిత సఫలీకృతులయ్యాడని నిర్ధారించుకొని చెప్పవచ్చును.

సినిమా పాట పుట్టు పూర్వోత్తరాల గురించి చెబుతూ ఆగవై యేళ్ళ తెలుగు సినిమా పాటకు

అనుబంధం (1931-37), భావోదయం (1938-50), సాహిత్యం (1951-60), సాహిత్యం (1961-70), భావోదయం (1971-78), అయోమయం (1979-91) అనే ఆరు భాగాలు వింగడించి చూపారు. ఎనిమిదవ శతాబ్దం చివరికి పాటలు రాసిన వారైన విశాఖాద్రి వల్లభాచార్యులు ఆ పాటలు చెందిన వరికామం పేరిటగా జరిగిందో అందులో చెప్పకపోయింది. అయోమయం అనే చివరి భాగం పెట్టక పేరు ప్రస్తుతం వస్తున్న సినీ మా పాటలకు చక్కగా సరి పోయింది.

సంప్రదాయాన్ని పటిష్ఠించే కళా ప్రక్రియా రాజీవ్ రేడు సినీగేయం మీద కూడా ఈ ప్రభావం తప్పకుండా వచ్చింది. తన ప్రభావితమైన సంప్రదాయక ధోరణులలో పరాజాతలు, భావ్యాలు, నాటకాలు, భాగ్యేయ కావ్యం సాహిత్యం, శాశ్వత సాహిత్యాన్ని ప్రధానంగా చెప్పుకోవచ్చు. సినీమా లలో ప్రయోగించిన శ్లోకాలకూ, వర్ణనలకూ పాటలలో సైతం అంతేను ముందులేని గుర్తింపు వచ్చింది. 'కాసలాగ సుప్రసా....' 'వీరీ తావాయ సాధూనా....' 'నర్తం బర ధరిం...' వంటి శ్లోకాలు ఇందుకు సదర్శనం:

జానక సాహిత్యం చూడ సంప్రదాయంలో ఒక భాగమే అయిపోయింది దానికున్న పుస్తకాన్ని, ప్రత్యేకకనూ దృష్టిలో తీసుకుని, సినీమా పాట మీద దాని ప్రభావాన్ని ప్రత్యేకమైన అధ్యయనంలో రచయిత పేర్కొన్నారు ఈ జానక సాహిత్యం తిరిగి వచనకావ్యం, గేయకావ్యం, దృశ్యకావ్యం అనమూదు విభాగాలు, వచనకావ్యంలోని జాతీయత, పాదపు ఉభయా, దృశ్యకావ్యంలోని హరితధర్మా, ముక్తకథలూ లాంటి కళారూపాలు తెలుగు సినీమా పాటపై ఎంతో ప్రభావాన్ని చూపాయో ఇందులో చూపిం

చారు రచయిత. జానక సినీమాలోని పాటలు కొలుపు పాటలు, తల్పాటలు, పెళ్ళిపాటలు, స్త్రీ పాటలు... చెప్పుకుంటూ వాళ్ళే సినీమా పాట వాళ్ళే ఉపయోగించుకున్నారీదు మనకు అన్న ర్యాన్ని అంగీకరించే మనస్సు

మత్తాచార్య సారా సుంకి ఆధునిక కవిత్వా చోరబలైన భావకవిత్వం, విప్లవ కవిత్వం, అభ్యుదయ కవిత్వం యొక్క ప్రభావాలు తెలుగు సినీమా పాట మీద ఎ విధంగా ప్రసరించాయో ఆధునికత-సినీ కవిత్వ అన్న అధ్యాయంలో రచయిత సవిస్తరంగా నిరూపించారు. సుబ్బారావు సుంకి నేటి వేమూరి వరకూ కాలానుగుణంగా గీత రచయితలు పై ప్రభావాలు కోరికి పాటలు రాసిన వాళ్ళే. ప్రస్తుతం వస్తున్న 'విత్తంలో అర్చివృత్త' ఒక విధంగా సినీమా పాటల్లో కూడా చోటు చెప్పుకుంటోంది. కేవలం కవిత్వం అని రచయితలని రచిస్తే హాయిగా వివరానికి పాటలో కవిత్వం పాట కుక్కురై పోయింది.

నేటి పాటలగురించి చెబుతూ రచయిత కూడా ఇదే ఆధిప్త్యాన్ని వెలిబుచ్చినప్పటికీ ఇప్పటికీ వస్తున్న మంచి పాటలని కూడా ఈ పుస్తకంలో ఉదహరించి చూపారు. తెలుగు సినీమా పాటల వయస్సు మీద పడకున్నా అది నిత్యయవ్వనంతో తుళ్లుకునే ఉంది. ఇప్పటికీ వస్తున్న 'మోత' ఒక ప్రక్క పాట నడుము విరగ్గింది. తున్నా మరోప్రక్క సినీమా వనంలో నూతన వనంతాన్ని నింపుతోంది. చివరిగా ఈ పుస్తకంలో సవరణలన్న చిన్న చిన్న తొడుపాట్లు చెప్పుకుంటే దాగుంటుందని నా అభిప్రాయం.

తెలుగు సినీమా పాట కళాత్మకత అన్ని మార్పులు చెందితూ వచ్చి ఉన్నా కవిత్వం దానూ ఒక వర్ణం

కేంద్ర పాత్ర ఉందో, అంతే ప్రాధాన్యత నేపథ్య గాయని గాయకుల తూర్పు ఉంది. పుస్తకం చివర్లో గీత రచయితల గురించి టూకీగా చెప్పినట్లే వారికూడా రెండు మూడు పుటలు కేటాయించి ఉండే తాగుదేది,

‘స్నేహమే నా జీవితం. స్నేహమేరా కావ్య తం..’ అన్న పాట ‘నివ్వలాంటి మనిషి’ లోడి. స్నేహమేరా జీవితం’ చిత్రంలోనిదని రచయిత పొరబడ్డారు.

‘నాట పాటలు’ అనే చదవయోగం (పేజీ 22) జానపద గీతాలకు సమాచారంలో ప్రయోగించడం అంత సమంజసంగా లేదు.

పై వాటిని మిగతాయితే ఈ మధ్యకాలంలో తెలుగు సినీమా పాట మీద ఇంత మంచి పుస్తకం రాలేదని నిర్బాహమాటంగా చెప్పవచ్చు. సిద్ధాంత విజ్ఞానం అన్నదృష్టితో కాకుండా సామాన్య పాఠ

కుడు సైతం సులభంగా చదివి అర్థం చేసుకునేలా ఈ పుస్తకాన్ని రీవైద్దారు రచయిత. ఈ గ్రంథంలో ఒకటి రెండు ముద్రాక్షరాలు తప్ప ఎక్కడా తనిపించవు. బాపు గీసిన అందమైన అటమీడి బొమ్మ పుస్తకం చూడగానే చదివిన వేస్తుంది. ఆఫ్ సెల్ లో ము దించిన పుస్తకం వెం కొంచెం ఎక్కువగా అకేపించి. సినీమాపాట గురించిన సమాచారం ఇంకా ఎక్కువే ఉండన్న సత్యాన్ని మాత్రం బహుకోశ లెప్పుడు ఈ గ్రంథ రచనలో రచయిత నిజాయితీగా కృషిచేశారన్న విషయం ఈ పుస్తకాన్ని ఆ మూలాగం చదివిన వారికి తెలుస్తుంది

తెలుగు సినీమా పాట గురించి మాధాదాంసు ఈన్నవాళ్ళు ఈ పుస్తకాన్ని దగ్గర పెట్టుకుని మార్పాడితే ఆ ఉపన్యాసం గొప్పగా ఉంటుందనడంలో సందేహంలేదు:

..మహేగోపాల్

వారావాహిని

ఆంధ్రప్రదేశ్ సర్వోదయ మండలి
-గాంధీభవన్ హైదరాబాదు

తేది 13-4-93 నాడు బా (మెరెసా
జిల్లా సుర్యప్రదేశ్)లో సర్వసేవా సంఘ కార్యవర్గ
సమావేశం జరిగింది. 20వ తేదీవరకు కూడా
ప్రతిరోజు సమావేశాలు కొంతసేపు జరిగినవి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి శ్రీ బి. వెంకటరామా
రావు 2) శ్రీ రవణం 3) శ్రీ బిర్తివండ్ బాదరి.
4) శ్రీ కుమ్మరి గోపాలకృష్ణయ్య, 5) కుమారి
యం యం. సుకుమారి. 6) శ్రీ శ్రీకాంత్ రెడ్డి
సుబ్బరెడ్డి కలిసి 8 మంది ప్రతినిధులుగా పాల్గొనగా
ముగ్గురు యువకులు వరంగల్ జిల్లాకు చెందిన
వారు వివిధార్థాలుగా పాల్గొనిరి. మొత్తం 11 మంది
మన ప్రదేశం నుండి వచ్చి పాల్గొనిరి. ఒక
యువకుడు తరతనావాన్ని వదర్శించెను. కాశ్మీర్
నుండి కన్యాశుమారి వరకు. గుజరాత్ నుండి
అస్సాం, మణిపూర్, నాగలాండ్ వరకు వచ్చిన
యువకులందే ప్రతిదినము సాంస్కృతిక కార్యక్రమ
ములు ప్రదర్శించబడెను అన్ని రాష్ట్రాల
సంస్కృతి దర్శనం లభించెను బహిరంగ సభలో
5,6 వేల మంది పాల్గొనిరి.

సర్వ ప్రదేశాల ఆర్థిక కార్యక్రమములు తమ
ప్రదేశ్ రహద్యంను సంఘ సమావేశములో వివరిం
చిరి. ఇంకను వివిధ కార్యక్రమాలు, వివిధ సమా
వేశాలు జరిగినవి బాలో గల మహాశ్వాసానికి
సేవకై మున్నె ప్రతినిధులు దర్శించి చదివి అద్దు
తమై కార్యక్రమాను ప్రతినిధులు తెలుసుకొని
శ్రీ సుబ్బారావును ప్రశంసించిరి భోజన నివాస
వసతులు బాగున్నవి

ఉచిత హిందీ శిక్షణా తరగతులు

ప్రారంభం - అనకాపల్లి

స్థానిక బి ఆర్ అంబేద్కర్ హైస్కూ
లలో ఆదివాంశ సాయంకాలం ఉచిత హిందీక్షణా
తరగతులు ప్రారంభమయ్యాయి. ఈ సందర్భంగా
జరిగిన సమావేశానికి సాక్షుల ప్రధానోపాధ్య
యుడు టి కె సరస్వతీరామూర్తి అధ్యక్షత వహి
ంచాడు. మాజీ కౌన్సిలర్ పొట్టి అప్పారావు, ఆర్.
సత్యశివయ్య, హిందీ విద్యాలయ వ్యవస్థాప
కులు పి. ఎన్ జగ్గాన-పు తదితరులు హిందీయొక్క
ప్రాముఖ్యతను వివరించారు.

విద్యాలయములకు, సహాయక ప్రజాసంఘాలకు

1. సహాయ ప్రధానములు, తమ నెలవారి మాసిక కార్య పత్రము సమీక్షకు ఒక కాపీని మీ ప్రాంతమున సంఘములకు తప్పని సరిగా పంపుకొనవలెను.

2. హిందీ మహా, విద్యాలయ పరిషత్, విద్యాలయ ఏకాగ్ర విద్యాలయమునకు సంబంధించిన మాసిక కార్య వివరణముల కాపీని ఈ క్రింది చిరునామాలకు తప్పని సరిగా పంపుకొనవలెను.

1. మీ ప్రాంత సంఘములకు

2. Director of School Education, Govt. Andhra Pradesh,
Hyderabad-500 004.

3. The Regional Officer, Central Hindi Directorate,
Kendreeya Sadan' 1st Floor, Sultan Bezarj
Hyderabad-500195.

8. సహాయక ప్రధానములు, స్వతంత్ర ప్రధానములు తమ ప్రాంత ప్రధానములతోను మాసిక కార్యవివరణములతోను, చిరునామా స్పష్టముగా వ్రాసి పిన్ కోడ్ నెంబరు వేయి ప్రార్థన.

కార్యదర్శి

ప్రచారకులకు విజ్ఞప్తి

తేది 12-9-98 సెప్టెంబరు : 9888 జరుగు ప్రాథమిక, మధ్యమ, రాష్ట్రభాష పరీక్షలకు అస్థాయీ కేంద్రము స్థాపించవలెనన్న నిర్దేశాలు 40 నుండి 50 వరకు ఉండ వలయును, అంతకు తగ్గినచో అస్థాయీ కేంద్రము ఇచ్చట జరుగదు.

అయా ప్రాంతములలో అస్థాయీ కేంద్రము స్థాపించవలెనన్న పరీక్ష ఫీజు చెల్లించు గడువుకు ఒక నెల ముందుగా అనుమతి పొందవలెను. తదుపరి పరీక్ష దరఖాస్తులు ఫీజులు వంపవలెను.

ముందుగా అస్థాయీ కేంద్ర అనుమతి పొందకుండా పరీక్ష ఆవేదన వ్రతములు వంపినచో దగ్గరలోని పరీక్ష కేంద్రమునకు మార్చబడును.

: 9888 సెప్టెంబరులో జరుగు ప్రవేశిక పరీక్షలకు ఆంధ్ర కాభినుండి విడిగా అస్థాయీ కేంద్రము ఇచ్చట జరుగదు. ఇదివరకటి వలెనే కేంద్రసభ ముద్రానువాది విశారద, ప్రవీణ, పరీక్షలు నిర్వహించు కేంద్రములలోనే జరుగును.

పరిశోధన కార్యక్రమం

ప్రాథమిక, మధ్యమ, రాష్ట్రభాష పరీక్షలు జరుగు తేదీలు :	12 సెప్టెంబర్, 1998
ప్రవేశిక, రాష్ట్రభాష విశారద, రాష్ట్రభాష ప్రవీణ :	11 సెప్టెంబర్ 1998
పరీక్షలు జరుగు తేదీలు	12 సెప్టెంబర్ 1998

అంధప్రదేశ్ ముద్రాణం

దక్షిణ భారత ప్రెస్

ప్రచారకాశాను, హైదరాబాదు-4

* తెలుగు *

* హిందీ

* ఇంగ్లీషు

* సంస్కృత

భాషలలో ముద్రించబడును.

ఫోన్ : 37447

